

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 28ΗΣ ΜΑΪΟΥ 1998

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΑΓΑΠΗΤΟΥ Γ. ΤΣΟΠΑΝΑΚΗ

Η “ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΤΡΙΛΟΓΙΑ”
ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΙΓΕΙΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟ.
ΓΙΑΤΙ ΘΡΗΝΟΥΝ ΣΤΟΝ ΤΑΦΟ ΤΟΥΣ ΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ ΑΔΕΛΦΟΙ ΧΑΝΣΕΝ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΠΑΥΛΟΥ Μ. ΜΥΛΩΝΑ

Κύριε Πρόεδρε τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν,
Κυρία καὶ Κύριοι Συνάδελφοι Ἀκαδημαϊκοί,
Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἔλαβα τὸ θάρρος νὰ Σᾶς ἀπασχολήσω μὲ τὴν σημερινὴ σύντομη ἀνακοίνωσι,
γιὰ νὰ Σᾶς κατατοπίσω σχετικῶς μὲ ἐπεμβάσεις στὴν ἄμεση γειτονία τοῦ μεγάρου
τῆς Ἀκαδημίας ποὺ ὀφείλονται στὰ ἐπίγεια ἔργα τοῦ ΜΕΤΡΟ.

Ἡ πολεοδομία καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ 19ου αἰῶνα στὴν Ἑλλάδα, καὶ κυρίως
στὴν Πρωτεύουσα, δὲν ἀποτελοῦν, ἀπλῶς, πολιτιστικὲς ἐκφράσεις τῆς περιόδου ἐκείνης.
Παραμένουν ὡς ἓνα μῆνυμα πολὺ οὐσιωδέστερο. Καὶ τοῦτο, διότι ἀναδίδουν ζωντανή,
συμβολίζουν τὴν εἰκόνα τῆς ἔντονης καὶ ἐμπνευσμένης δημιουργικότητος τοῦ νεοελλη-
νικοῦ 19ου αἰῶνα.

Στὴν μεγαλειώδη ἐκείνη προσπάθεια, ἰδιαιτέρη θέση κατέχουν τὰ τρία κτήρια, νεο-
κλασσικοῦ ρυθμοῦ (Εἰκ. 1), τὸ Πανεπιστήμιο¹, ἡ Ἀκαδημία² καὶ ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθή-
κη³, ἔργα, τὸ μὲν πρῶτο τοῦ Hans Christian Hansen⁴, τὰ δὲ ἄλλα δύο τοῦ νεώτερου
ἀδελφοῦ του Theophil Eduard Hansen⁵. Ὑπῆρξαν καὶ οἱ δύο ἐκλεκτοὶ ἀρχιτέκτονες:

1. Περίοδος ἀνεγέρσεως 1839-1842.

2. Περίοδος ἀνεγέρσεως 1859-1887

3. Περίοδος ἀνεγέρσεως 1887-1902.

4. Κοπεγχάγη 1803 - Βιέννη, 1883.

5. Κοπεγχάγη 1813 - Βιέννη, 1891.

ιδίως ὁ Θεόφιλος πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους Εὐρωπαϊοὺς ἀρχιτέκτονες τοῦ 19ου αἰ. Χαρακτηριστικὸ καὶ τῶν δύο, καὶ ἰδιαίτερος ἀξιομνημόνευτο γνῶρισμα, ὑπῆρξε ἡ ἐμβριθὴς γνῶση τῆς ἀρχαίας ρυθμολογίας. Αὐτὸ ὀφείλεται στὴν γενικώτερη κλασικιστικὴ καὶ φιλελληνικὴ παιδεία ὅλης τῆς Εὐρώπης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ στὴν συμμετοχὴ τους στὶς πρῶτες ἀρχαιολογικὲς ἔρευνες καὶ ἀναστηλώσεις τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως, ποὺ εἶχαν θεωρηθεῖ ὡς ἓνα πρωτεῦον μέλημα τῶν πρώτων ἤδη κυβερνήσεων τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους. Τὴν ἐξοχή αὐτὴ τριάδα τῶν νεοκλασικῶν μνημείων ἐβάπτισε ὁ ἴδιος ὁ Θεόφιλος ὡς “Ἀθηναϊκὴ Τριλογία”⁶, μιὰ πολὺ ἐπιτυχῆς ἔκφραση, ἡ ὁποία ἔχει γίνεи γενικῶς ἀποδεκτὴ, ἰδίως στοὺς πνευματικοὺς καὶ καλλιτεχνικοὺς κύκλους.

Εἰς τὰ τρία αὐτὰ κτήρια, οἱ δημιουργοὶ τους ἀποδεικνύουν ὅτι ἔχουν ἀφομοιώσει καὶ ἔχουν ταυτισθεῖ μὲ τὰ ἀπαράμιλλα κλασσικὰ διδάγματα, ὥστε νὰ ἐπιτύχουν μιὰ ἀληθινὴ, τοπικὴ “Ἑλληνικὴ ἀναβίωση τῶν ἀρχαίων ρυθμῶν”. Ἡ “ἀναβίωση” αὐτὴ ἐπετεύχθη ὄχι μόνον διότι βασίσθηκε στὴν ὀρθὴ μεταφορὰ τῶν ρυθμολογικῶν κανόνων, ἀλλὰ —καὶ τοῦτο εἶναι ἔτι σημαντικώτερο— διότι οἱ ἀρχιτέκτονες συνέλαβαν καὶ ἀπέδωσαν τὴν ἀκριβῆ ἀρχαιοελληνικὴ λεπτοφυᾶ φυσιογνωμία.

Τὰ τρία αὐτὰ μνημεῖα εἶναι ἀριστουργήματα συνθέσεως, τόσον ὅταν ληφθοῦν αὐτοτελῶς, ὅσον ὅταν ἰδωθοῦν καὶ τὰ τρία ὡς συνθετικὸ σύνολο. Εἶναι ἐπίσης ἀξιοθαύμαστα ἀπὸ ἀπόψεως τεχνικῆς ἐκτελέσεως. Ἀνεγέρθηκαν σὲ μιὰ ἐποχὴ ὅπου ἡ Πατρίδα μας ἐπιβεβαίωνε τὴν ἐθνικὴ τῆς ταυτότητα. Ὁ “ἐλληνικὸς ἀρχιτεκτονικὸς κλασσικισμὸς” ἐνστερνίστηκε καὶ ἀντιπροσωπεύει τὴν “ἀρχιτεκτονικὴ ἔκφραση” τοῦ ἴδιου ἐκείνου ἐθνικοῦ “πνεύματος ἀλλαγῆς”, πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς, ποὺ καθ’ ὄλον τὸν 19ο αἰῶνα, αὐτοδημιουργήθηκε, ἀπελευθέρωσε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔθεσε τὴν στέρεη ὑπόδομή γιὰ τὸ σύγχρονο ἑλληνικὸ κράτος⁷.

*
* *

Ἡ ἐπισκόπηση σχεδίων καὶ φωτογραφιῶν θὰ βοηθήσει τὴν κατανόηση τῶν θέσεών μας.

1. —Ἡ Εἰκ. ἀρ. 2 παρουσιάζει τὴν γενικὴ ὀριζοντιογραφία τοῦ ὅλου χώρου τῆς “Ἀθηναϊκῆς Τριλογίας”. Θὰ πρέπει νὰ παρατηρηθεῖ ὅτι τὰ τρία οἰκόπεδα εἶναι

6. Βλ. NIEMANN, G., καὶ F. von FELDEGG, *Theophilus Hansen und seine Werke*, Βιέννη, 1893, σ. 122: Ὁ Χάνσεν θὰ εἶχε μιὰ μεγάλη χαρὰ, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1884: εἰδικῶς τοῦ ἀνετέθη ἡ παραγγελία, ποὺ προβλεπόταν ἤδη ἀπὸ τὸ 1843, νὰ συντάξει τὰ σχέδια γιὰ τὴν Βιβλιοθήκη στὴν Ἀθήνα, ἡ ὁποία συνδυαζομένη μὲ τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ ἀδελφοῦ του Χριστιανοῦ καὶ τὴν δική του Ἀκαδημία, θὰ ὀλοκλήρωνε, τὴν ὅπως ὁ ἴδιος τὴν ὀνόμασε, “Athener Trilogie”, τὴν “Ἀθηναϊκὴ Τριλογία”.

7. Βλ. MYLONAS, P. M., *Le classicisme architectural en Grèce, son importance historique et esthétique*, Paris, 1975.

σχεδόν ισότιμα στο μέγεθός τους και συμμετρικῶς διαμοιρασμένα στην συνολική σύνθεσή τους. Τὰ τρία κτήρια είναι συντεθειμένα, τόσον τὸ καθένα χωριστὰ ἀλλὰ καὶ ὅλα μαζί, συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνες τῆς συμμετρίας. Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι ἡ συμμετρία ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ ὄλων τῶν κλασσικῶν ρυθμῶν. Στὰ τρία αὐτὰ οἰκόπεδα, τὰ τρία κτήρια εἶναι τοποθετημένα πανταχόθεν ἐλεύθερα, μὲ κήπους, συντεθειμένους ἐπίσης, μὲ αὐστηρὴ συμμετρία.

Στὸ μέσον εὐρίσκεται τὸ μέγαρο τοῦ Πανεπιστημίου (Εἰκ. 1, Εἰκ. 2, Εἰκ. 3) καὶ πλαισιώνεται ἀριστερὰ μὲ τὴν Βιβλιοθήκη καὶ δεξιὰ μὲ τὴν Ἀκαδημία. Τὸ μεσαῖο κτήριο εἶναι τοποθετημένο μὲ μικρὴ ὀπισθοχώρηση ἐν σχέσει μὲ τὰ δύο ἄλλα, ὥστε νὰ δημιουργεῖται μία ἀγκαλιά, μιὰ ψυχολογικὴ ὑποδοχὴ εἰς τὸ σύνολο, ἀλλὰ καὶ νὰ τονίζεται πάλιν ἡ συμμετρικὴ σύνθεση τοῦ συνόλου.

Ἡ Βιβλιοθήκη (Εἰκ. 4) εἶναι ἓνα ἐξαιρετὸ κτήριο τόσον στὴν ἐκτέλεση ὅσο καὶ στὴν σύνθεση. Τὸ κεντρικὸ σῶμα, καθ' ὅσον ἀφορᾷ στὶς διαστάσεις, ἀλλὰ καὶ στὸν ρυθμὸ, εἶναι ἀκριβὲς ἀντίγραφο τοῦ δωρικῶν Ναοῦ τοῦ Ἡφαίστου (Εἰκ. 5), αὐτοῦ τὸν ὁποῖο γνωρίζομε σήμερα ὡς Θησεῖο. Βεβαίως τὸ Θησεῖο εἶναι περίπτερος ναός, ἐνῶ τὸ κεντρικὸ σῶμα τῆς Βιβλιοθήκης εἶναι ἓνας ἐνιαῖος σηκὸς ἀμφιπρόστυλος, μὲ ἐξάστυλες προστάσεις. Τὸ σύνολο τῆς Βιβλιοθήκης εἶναι συντεθειμένο καὶ πάλι συμμετρικὰ καὶ ὀλοκληρώνεται μὲ μία μνημειώδη, συμμετρικῶς ἀμφίπλευρη ἡμικυκλικὴ κλίμακα (Εἰκ. 6), τῆς ὁποίας οἱ φανοστάτες καὶ τὰ ὀλόγλυφα στηθαῖα (Εἰκ. 7) πρέπει νὰ ἀναγνωρισθοῦν ὡς ἀριστουργήματα νεοκλασσικῆς γλυπτικῆς.

Τὸ Πανεπιστήμιο (Εἰκ. 3), στὴν πρόσοψή του, εἶναι μιὰ ἐξαιρετὴ αὐστηρὴ σύνθεση, ἡ ὁποία θὰ ἦταν καύχημα καὶ ἀρχαίου ἀκόμη ἀρχιτέκτονα. Ἡ μνημειώδης ὠοειδῆς πλατεία του (Εἰκ. 9), εἶναι αὐστηρῶς συμμετρικὴ καὶ περιβαλλόταν, πρὶν ἀπὸ τὰ πρόσφατα ἔργα, ἀπὸ συμμετρικοὺς δρόμους, τὴν ὁδὸ Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ τὴν τοῦ Ρήγα Φεραίου, ἀπὸ τίς ὁποῖες, καμπύλες παρακαμπτήριες περὶ τὴν ὠοειδῆ πλατεία τοῦ Πανεπιστημίου ὡδηγοῦσαν εἰς τὴν Κεντρικὴν Εἴσοδο. Πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι οἱ δύο αὐτές, ἀπολύτως συμμετρικές, παρακαμπτήριες καμπύλες ὁδοὶ ἀποτελοῦσαν μέρος τῆς συμμετρικῆς συνθέσεως τοῦ συνόλου.

Τέλος, ἡ Ἀκαδημία (Εἰκ. 8) εἶναι ἓνα ἀξιοθαύμαστο νεοκλασσικὸ κτήριο, ἀσφαλῶς τὸ ὠραιότερο κτήριο τῆς Νεώτερης Ἑλλάδας, ἀλλὰ καὶ τὸ γνησιώτερο νεοκλασσικὸ κτήριο ἐν γένει. Τόσον ἡ Ρώμη ὅσο καὶ τὸ Παρίσι ἢ τὸ Μόναχο καὶ ἡ Βιέννη ἔχουν μεγαλοπρεπέστατα νεοκλασσικὰ κτήρια, ἀλλὰ δὲν ἔχουν τέτοια ὑπέροχη σύνθεση, στὴν σωστὴ ἀρχαιοελληνικὴ κλίμακα, καὶ μάλιστα ἀπὸ λευκὸ πεντελικὸ μάρμαρο! Εἰς τὴν σύνθεση τῆς Ἀκαδημίας, ὁ Χάνσεν ἐμπνεύσθηκε καὶ πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα. Τὸ κεντρικὸ σῶμα εἶναι ἀντίγραφο πιστὸ τοῦ κεντρικοῦ σηκοῦ τοῦ Ἐρεχθείου. Ἡ ἐξάστυλη ἰωνικὴ πρόσταση τῆς Ἀκαδημίας (Εἰκ. 14) εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἴδια μὲ τὴν ἀνατολικὴ κιονοστοιχία τοῦ Ἐρεχθείου (Εἰκ. 10)⁸. Πέραν αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, θὰ πρέπει, γιὰ τὴν

8. Ἀπὸ GRUBEN G., *Die Tempel der Griechen*, Μόναχο, 1966/77, σελ. 179.

σύνθεση τῆς Ἀκαδημίας, νὰ τονισθεῖ ἓνα ἄλλο σπουδαῖο δάνειο ἀπὸ τὴν ἀρχαία μας Ἀκρόπολη. Πρόκειται γιὰ μιὰ διάταξη ὑποδοχῆς παρόμοια μὲ ἐκείνην τῶν Ἀθηναϊκῶν Προπυλαίων. Ἐκεῖ, στὸ κεντρικὸ κτήριο εἰσόδου, προστίθενται ἀπὸ κάθε πλευρά, δύο δευτερεύοντα κτήρια μὲ ἄξονες καθέτους πρὸς τὸν κεντρικόν. Παραθέτομε σχετικὸ σχέδιο (Εἰκ. 11)⁹, ποῦ δείχνει τὴν διάταξη τῶν Προπυλαίων τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως τελικὰ κατασκευάστηκαν. Τὴν ἴδια αὐτὴ σύνθεση μιᾶς ἐξάστυλης προστάσεως καὶ ἐκατέρωθεν δύο καθέτους ὀρθογωνικοῦς ὄγκους, εἶχε σκεφθεῖ νὰ χρησιμοποιήσῃ καὶ ὁ Leo Von Klenze, σὲ μιὰ μὴ πραγματοποιηθεῖσα σύνθεση, γιὰ τὰ Προπύλαια τοῦ Μονάχου (Εἰκ. 12)¹⁰.

Ἡ Ἀκαδημία βεβαίως εἶναι ἀριστούργημα καὶ ἀπὸ ἀπόψεως γλυπτικῆς (Εἰκ. 15). Τὰ ἀγάλματα, οἱ φανοστάτες (Εἰκ. 14), τὰ ἀκρωτήρια, οἱ γρύπες (Εἰκ. 13), ὅλα εἶναι σοφὰ συντεθειμένα, μὲ συγκινητικὴ εὐαισθησία, στὴν σωστὴ κλίμακα καὶ μὲ ἀριστη ἐκτέλεση.

*
* *
*

Θανατηφόρος στὴν ἀντι-αισθητικότητά της, ἀλλὰ ἐπίσης κραυγαλέως ἀντι-πρακτικὴ εἶναι ἡ ἐπέμβαση τοῦ ΜΕΤΡΟ στὴν αἰσθητικὴ ἐμφάνιση καὶ τὴν λειτουργικὴ ὑπόσταση τῆς “Ἀθηναϊκῆς Τριλογίας”. Παραθέτομε τὸ γενικὸ σχέδιο τῶν ἐπεμβάσεων τοῦ ΜΕΤΡΟ (Εἰκ. 16). Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ἡ τοποθέτηση δύο εἰσόδων-ἐξόδων ἀπὸ τοὺς συρμούς, εἰς τὸ βόρειο πεζοδρόμιο τῆς Λεωφόρου Πανεπιστημίου, σὲ ἀπόσταση μόλις ἐξήντα-ἕξι μέτρων ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη! Ἡ μιὰ, εἰς τὴν νοτιοανατολικὴ γωνία τοῦ οἰκοπέδου τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (Εἰκ. 17), παραμορφώνει τὴν συμμετρίαν τῆς γενικῆς συνθέσεως τῆς πλατείας πρὸ τῆς Βιβλιοθήκης, ἀλλὰ καὶ ἐπεμβαίνει στὴν διαμόρφωση τῆς ὁδοῦ Ρήγα Φεραίου, κατὰ τὴν ἐκβολὴ της εἰς τὴν Λεωφόρο Πανεπιστημίου! (Εἰκ. 18). Μάλιστα, γιὰ λόγους οικονομίας(!) τὸ παλαιὸ μαρμάρινο ρεῖθρο τοῦ πεζοδρομίου συνεχίζεται μὲ ἓνα νέο εὐτελὲς ρεῖθρο, προκατασκευασμένο ἀπὸ μπετόν, ἐνῶ ἡ παλαιὰ πλακόστρωση ἀπὸ εὐμεγέθεις ὑπόλευκες πλάκες θὰ συνυπάρχουν ὑποχρεωτικῶς μὲ τὰ ἐρυθρωπὰ πλακάκια-κουζίνας τοῦ Δήμου Ἀθηναίων. Ἡ ἄλλη εἴσοδος-ἐξόδος τοποθετεῖται μεταξὺ τοῦ προσθίου Κήπου τῆς Ἀκαδημίας καὶ τῆς Πλατείας τοῦ Πανεπιστημίου! (Εἰκ. 16, 19). Αὐτὸ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ φράσσεται ἡ ἐκβολὴ τῆς ὁδοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε' πρὸς τὴν Λεωφόρο Πανεπιστημίου, καὶ νὰ ὀδηγεῖ στὴν ὀριστικὴ κατάρρευση αὐτῆς τῆς ὁδοῦ! Οἱ δύο αὐτὲς ἔξοδοι θὰ ἐκβράζουν ἀνὰ πεντάλεπτο ἑκατοντάδες βιαστικοὺς καὶ ταλαίπωρους ἐπιβάτες, ἐνῶ τὶς νυκτερινὲς ὥρες θὰ φιλοξενοῦν περιθωριακὰ ἄτομα, παρόμοια μὲ ἐκεῖνα τοῦ Σταθμοῦ τῆς Ὀμοιοίας.

9. CHOISY, A., *Histoire de l'Architecture*, Paris, ²1954, σελ. 326.

10. RUSSACK, H. H., *Deutsche bauen in Athen*, Berlin, 1942, σελ. 89.

Παλαιότερα υπήρχε μιὰ διαμόρφωση ὁδοποιίας, περὶ τὰ κτήρια (Εἰκ. 2, 20), ἀπολύτως ἐξυπηρετική. Ἡ ὁδὸς *Γρηγορίου τοῦ Ε΄*, διευκόλυνε τὴν ἐπικοινωνία μεταξὺ Ἀκαδημίας καὶ Πανεπιστημίου, ἐξασφάλιζε τὴν κάθοδο ἀπὸ τὴν κυρία Εἴσοδο τῆς Ἀκαδημίας πρὸς τὴν Λεωφόρο Πανεπιστημίου, καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο σημεῖο, τὴν ἀνοδο πρὸς τὴν Κεντρικὴ Εἴσοδο τοῦ Πανεπιστημίου. Κάποια στιγμή, ὀρθῶς, τὸ μισὸ βόρειο τμήμα τῆς ὁδοῦ *Γρηγορίου τοῦ Ε΄* μετατράπηκε σὲ πεζόδρομο ὥστε νὰ μὴ χρησιμοποιεῖται γιὰ τροχαία ἐπικοινωνία μὲ τὴν ὁδὸ Ἀκαδημίας. Ὑπάρχουν μάλιστα ἐπὶ τόπου τὰ κηπάρια καὶ μιὰ μαρμάρινη στήλη μὲ προτομὴ τῆς Ἀσπασίας, ὑποτίθεται τῆς Ἀσπασίας τοῦ Περικλῆ. Διατηρήθηκε ἔτσι μιὰ ἐξυπηρετικὴ ἐπικοινωνία τόσον τῆς Ἀκαδημίας ὅσον καὶ τοῦ Πανεπιστημίου μὲ τὴν τροφοδοτοῦσα Λεωφόρο Πανεπιστημίου.

Αὐτὰ ὅλα καταργήθηκαν. Ὅπως μᾶς δικαιολογήθηκε ἓνα ἀνώτατο στέλεχος τοῦ *METPO*, ἦταν τέτοιος ὁ συνωστισμὸς, σ' αὐτὴν τὴν ἀσφαλτοστρωμένη προσέγγιση πρὸς τὴν Εἴσοδο τοῦ Πανεπιστημίου, ἀπὸ ἀντικανονικὰ σταθμευμένα αὐτοκίνητα, ὥστε ἀποφάσισαν νὰ καταργήσουν τὴν ἀσφαλτοστρωμένη ὁδὸ καὶ νὰ κατασκευάσουν ἓναν ἀπέραντο πεζόδρομο, ἓνα γήπεδο ποδοσφαίρου, γιὰ νὰ διώξουν τὰ αὐτοκίνητα!!! Δηλαδή ἐφαρμογὴ τῆς ἀφελοῦς θεωρίας: *πονάει κεφάλι, κόβει κεφάλι!!!* Βεβαίως, σήμερα ὁ πεζόδρομος εἶναι πάλι κατελιμμένος ἀπὸ αὐτοκίνητα!!! Γιατί δὲν τοποθετοῦσαν ἓνα καρχαλάκι, ὅπως ἀνάλογο ἔχει τοποθετήσει ἡ Ἀκαδημία, καὶ ἔχει βρεῖ τὴν ἡσυχία της; (Εἰκ. 21).

Γιὰ νὰ γίνεῖ ἀντιληπτὸ ποῖος σεβασμὸς ὀφείλεται στὴν “Ἀθηναϊκὴ Τριλογία”, καὶ σὲ ποιά ἀπόσταση ἔπρεπε νὰ τοποθετηθοῦν οἱ ἐξοδοὶ τοῦ *METPO*, παραθέτομε τμήμα τοῦ χάρτη τῶν Παρισίων, (Εἰκ. 22) ποὺ ἐμφανίζει τὴν θέση τῆς “*Οπερας*, τὴν πρὸ αὐτῆς *Πλατεία* καὶ τὴν θέση τῆς ἐξόδου τοῦ παρισινοῦ *métro* ποὺ ἐξυπηρετεῖ τὴν περιοχὴ, σημειωμένη μὲ τὸ γράμμα Μ μέσα σὲ κόκκινο τετράγωνο. Ἡ ἀπόσταση ἀπὸ τὴν στάση τοῦ *métro* ἕως τὴν πρόσοψη τῆς “*Οπερας* εἶναι 80, ὡς ἔγγραφα, μέτρα καὶ ἀφήνει ἐντελῶς ἄθικτη τὴν πρὸ τοῦ μνημείου Πλατεία. Μὲ αὐτὸ τὸ δεδομένο θὰ ἔπρεπε ἀναλογικῶς, οἱ εἴσοδοι - ἐξοδοὶ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ *METPO*, ἐν σχέσει μὲ τὴν Πρόσοψη τῆς Ἀκαδημίας νὰ εὐρίσκονται στὸ πεζοδρόμιο ὄχι τῆς Πανεπιστημίου ἀλλὰ τῆς ὁδοῦ Σταδίου!!!

Πέραν τῶν ἀνωτέρω, ἡ Ἐταιρεία τοῦ *METPO*, ἀποφάσισε αἰφνιδίως, σοβαρότατες καὶ ἀδικαιολόγητες ἐπίγειες ἐπεμβάσεις (Εἰκ. 16).

Ὅπως ἔχει γνωστοποιηθεῖ, φαίνεται ὅτι ἡ Ἐταιρεία τοῦ *METPO*, γιὰ λόγους καθαρὰ πρακτικούς, διευκολύνεται, κατὰ τὴν ἐκτέλεση τῶν τεχνικῶν ἔργων, εἰς τὸ νὰ μὴ συμμορφώνεται ἀκριβῶς πρὸς δεδομένες διατάξεις κατασκευῆς ἔργων. Εἶναι λογικὸ ὅμως νὰ ἀναμένει κανεὶς ὅτι αὐτὴ ἡ ἀναγκαία “ἀσυδοσία” θὰ περιορίζεται μόνο στὰ ὑπόγεια ἔργα. Στὴν περίπτωσή μας, ὅμως, ἔχομε μιὰ κατάφωρη ἀλλοίωση τῆς ἐπίγειας φυσιογνωμίας τοῦ ὠραιότερου σημείου τῶν Ἀθηνῶν, τῆς “Ἀθηναϊκῆς Τριλογίας”. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀλλοίωση ποὺ προέκυψε ἀπὸ ἀφελεῖς πρωτοβουλίες πού, ὡς φαίνεται, δὲν ἦσαν ἱκανὲς νὰ κατανοήσουν ἢ δὲν θέλησαν νὰ σεβασθοῦν τὰ μυχιώτερα μηνύματα τῆς Νεοελληνικῆς μας Ὑποστάσεως, μιὰ ἀλλοίωση ποὺ προσβάλλει καὶ καταστρέφει τὸν ὑψηλότατο αἰσθητικὸ γνῶμονα τῆς Πρωτεύουσας, ὅπως εἶναι ἡ συνο-

λική αρχιτεκτονική σύνθεση της “*Αθηναϊκῆς Τριλογίας*”! Ἡ ἐπίγεια αὐτὴ καταστροφή ἀποκλείεται νὰ ἐπιτρέπεται καὶ νὰ δικαιολογεῖται ἀπὸ οἰαδήποτε “διευκολυντικὴ” διάταξη τῆς Συμβάσεως τοῦ *METPO*!!! Εἶναι προφανὲς ὅτι πρόκειται γιὰ προέκταση τῶν πρωτοβουλιῶν τῆς Συμβάσεως, σὲ τομεῖς ποὺ δὲν τῆς ἀνήκουν!

Ἐπὶ μῆνες ἢ μᾶλλον ἐπὶ χρόνια, ἡ *Πλατεία πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου* καὶ ἡ ὁδὸς *Γρηγορίου τοῦ Ε'* εἶχαν ἀποκλεισθεῖ μὲ περίφραξη, καὶ τὸ *METPO*, “ἐν κρυπτῶ καὶ παραβύστῳ”, ἀπομάκρυνε τὰ ἀγάλματα, τοὺς μαρμάρινους φανοστάτες, ὅλη τὴν μαρμάρινη ἐπικάλυψη τῆς πλατείας, καὶ ἀνέσκαψε τὰ χρώματα, γιὰ νὰ κατασκευάσει μὲ ἄνεση, στὰ ἔγκατα τῆς γῆς, τὸν προβλεπόμενο στὸ σημεῖο αὐτὸ ὑπόγειο σταθμὸ. “Ὅλοι, βέβαια, δικαιολογοῦσαν τὴν φοβερὴ αὐτὴ ἀναστάτωση καὶ ἀνέμεναν ὅτι μὲ τὴν περάτωση τοῦ ὑπόγειου ἔργου, ἡ παλαιὰ ἐπίγεια διάταξη τῆς *Πλατείας τοῦ Πανεπιστημίου* καὶ τῆς ὁδοῦ *Γρηγορίου τοῦ Ε'* θὰ ἐπανερχόταν στὴν προτέρα κατάσταση, ἱκανοποιώντας ὅλες τὶς καλαισθητικὲς ἀπαιτήσεις.

Ὅταν πλησίαζε ἡ ἀποπεράτωση τῶν ἔργων αὐτῶν καὶ ἀντιλήφθηκε ἡ *Ἀκαδημία* περὶ τίνος ἐπρόκειτο, διαμαρτυρήθηκε καὶ ἐζήτησε ἐξηγήσεις. Τότε, ἡ *Ἐταιρεία τοῦ METPO*, ἔστειλε μιὰ συμπαθητικὴ κυρία ἀρχιτεκτόνισσα, τὴν ὁποία δέχθηκε ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς, ἐπὶ παρουσία τοῦ γράφοντος καὶ τοῦ Ἐφόρου τῶν Γραφείων τῆς *Ἀκαδημίας* (13 Μαρτίου 1998). Παραθέτομε στοιχεῖα τῆς στιχομυθίας:

- Ἐ! ἀποφασίσαμε νὰ ἐνώσουμε τοὺς κήπους τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῆς *Ἀκαδημίας*!
- Μά, ποιοὶ εἶσατε Ἐσεῖς ποὺ ἀποφασίσατε κάτι τέτοιο;
- Ρωτήσαμε τὸν Πρύτανη τοῦ Πανεπιστημίου!
- Ἀσφαλῶς δὲν παρουσιάσατε σχέδιο στὸν Πρύτανη! Οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνέκρινε ὁ κ. Πρύτανης σχέδια δικὰ σας. Ἄλλωστε, ὁ κ. Πρύτανης εἶναι ἀσφαλῶς ἔγκριτος καὶ σοφὸς ἐπιστήμων. Δὲν εἶναι ὅμως οὔτε Διευθυντὴς Πολιοδομίας, οὔτε Προϊστάμενος τῆς Ἐφορείας Νεωτέρων Μνημείων, οὔτε ἰδιοκτῆτης τοῦ *Πανεπιστημίου*, ἀκόμη λιγότερο δὲ ἰδιοκτῆτης τῆς *Ἀκαδημίας*! Καί, πάντως, ἐὰν ἐπρόκειτο, ποτέ, νὰ ἀποφασισθεῖ μιὰ τέτοια ἐγχείρηση στὴν “*Αθηναϊκῆ Τριλογία*”, θὰ ἔπρεπε νὰ προέλθει ἀπὸ σύσκεψη σὲ ἀνώτατο ἐπίπεδο τῶν ἀρμοδίων καὶ ὑπευθύνων κρατικῶν λειτουργῶν, μὲ ἀπαραίτητη τὴν ἐκπροσώπηση καὶ τῆς *Ἀκαδημίας*. Καὶ ἢ τυχὸν θετικὴ ἀπόφαση δὲν θὰ μπορούσε νὰ πραγματοποιηθεῖ παρὰ μόνον μὲ προκήρυξη πανελληνικοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ διαγωνισμοῦ! Ἐντὶ ὅλων αὐτῶν μᾶς κληρονομήσατε ἓνα ἄχρηστο, ἀδικαιολόγητο, τεράστιο *Μαρμάρينو Γήπεδο Ποδοσφαίρου* σὲ σχέδιο *Ἰαπωνικοῦ ριπιδίου* (Εἰκ. 16 καὶ 19) ποὺ ἐπὶ πλεόν, δὲν παρουσιάζει καμμία ρυθμολογικὴ συγγένεια μὲ τὴν νεοκλασσικὴ φυσιογνωμία τοῦ ὅλου χώρου καί, κυρίως, ἀνατρέπει τὴν ἔντονη συμμετρία τοῦ συνόλου. Ἀκόμη, σὲ καθαρῶς πρακτικὴ ἀντιμετώπιση, καταργεῖ ἀδικαιολογήτως καθοριστικῆς σημασίας ὁδικῆς ἐπικοινωνίας τῶν δύο κτηρίων μὲ τὸ ἄμεσο ζωτικὸ περιβάλλον τους!!!

Στὸ σημεῖο αὐτό, πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι καὶ τὰ τρία αὐτὰ κτήρια ἔχουν ἀνακηρυχθεῖ ὡς διατηρητέα καὶ παραθέτομε τὴν Ἵπουργικὴ Ἀπόφαση γιὰ τὴν *Ἀκαδημία*:

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΜΝΗΜΕΙΟ

Υπουργική Απόφαση άρ. 21980/250/27.02.1952

Δημοσιευμένη στο

Φ.Ε.Κ. 54/Β/05.03.1953

Επίσης παραθέτομε την επιστολή που άπηύθυνε ή Άκαδημία στις δύο μόνες υπεύθυνες Έφορες του ΥΠΠΟ, *Νεωτέρων Μνημείων και Άναστηλώσεως Νεωτέρων Μνημείων*, οι όποτες μās έγνωστοποίησαν ότι δέν έρωτήθηκαν για τις έπεμβάσεις αυτές.

Θέμα: Επίγεια έργα του ΜΕΤΡΟ στην περιοχή της Ακαδημίας Αθηνών.

Σχετικώς με το ανωτέρω θέμα θα παρακαλούσαμε να μας κατατοπίσετε εάν και με ποια συνεννόηση με την Υπηρεσία Σας, η εταιρεία ΜΕΤΡΟ προέβη σε αλλαγές και τροποποιήσεις του χώρου μεταξύ του κεντρικού Μεγάρου του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Μεγάρου της Ακαδημίας. Σας παρακαλούμε, επίσης, όπως μας κατατοπίσετε εάν και με ποια διαδικασία, η έν λόγω εταιρεία απεφάσισε την εγκατάσταση δυο εξόδων από τους συρμούς εις την επιφάνεια των πεζοδρομίων, μίαν εις την γωνία της Ακαδημίας, καταργώντας την οδό Γρηγορίου του Ε' και μίαν εις την γωνία της Εθνικής Βιβλιοθήκης, καταστρέφοντας την συμμετρία των κτηρίων και την εν γένει κυκλοφοριακή ισορροπία εις τα σημεία αυτά.

Με θερμές εκ των προτέρων ευχαριστίες

Παραθέτομε επίσης, την κοινοποίηση προς την Άκαδημία του έγγραφου ύπ' άρ. 26896 τής 2ας Ιουνίου 1998 τής Διευθύνσεως Πολιτιστικῶν Κτηρίων και Άναστηλώσεως Νεωτέρων Μνημείων του ΥΠΠΟ, προς την "Άττικό ΜΕΤΡΟ", με τὸ όποιο έλέγχεται ή έν λόγω Έταιρεία για την μη έπαναφορά του περιβάλλοντος χώρου τῶν κτηρίων Πανεπιστημίου και Άκαδημίας στην άρχική άκριβῶς μορφή:

Τ.Γ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ
ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΩΣ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
ΤΜΗΜΑ: Γ'

Αθήνα, 2 Ιουνίου 1998
Αριθ. πρωτ.
ΥΠΠΟ/ /ΔΠΚΑΝΜ/1104

Ταχ. Δ/ση: Ερμού 17
Ταχ. Κώδικας: 101 86
Πληροφορίες: Κ. Κορρέ
Τηλέφωνο: 32 34 454
FAX: 32 26 549

ΠΡΟΣ Την "Αττικό ΜΕΤΡΟ"

Μεσογείων 191
Νέο Ψυχικό
ΑΘΗΝΑ

ΚΟΙΝ. 1) Καθ. κ. Νικόλαο Μαρτσανιώτη

Γενικό Γραμματέα
της Ακαδημίας Αθηνών
2) Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τεχνική Υπηρεσία
Ούλοφ Πάλμε 21 - ΙΑΙΣΙΑ
Τ.Κ. 157 71 ΑΘΗΝΑ

ΘΕΜΑ: "Έργα ΜΕΤΡΟ στον περιβάλλοντα χώρο των διατηρητέων κτηρίων της Ακαδημίας και του Πανεπιστημίου Αθηνών".

Τα κτήρια της Ακαδημίας Αθηνών και του Πανεπιστημίου μετά του περιβάλλοντος χώρου των, είναι χαρακτηρισμένα ως διατηρητέα μνημεία και προστατεύονται με τις διατάξεις του Ν. 1469/50.

Επειδή διαπιστώθηκε ότι μετά τα πρόσφατα έργα του ΜΕΤΡΟ, ο περιβάλλον χώρος των κτηρίων δεν επανήλθε στην αρχική, ακριβώς, μορφή, θα παρακαλούσαμε να υποβάλετε στη Δ/σή μας τη σχετική μελέτη (υπάρχουσα κατάσταση, πρόταση αποκατάστασης, φωτογραφίες πριν και μετά το έργο, τεχνική έκθεση εργασιών), όπως θα έπρεπε να είχατε ήδη πράξει κατά νόμο, πριν από την εκτέλεση του έργου.

Η μελέτη θα εξετασθεί από τα αρμόδια όργανα του Υπουργείου μας και ενδέχεται να προκύψουν τροποποιήσεις.

Συνημμένα: (2) σελίδες

Η Προϊστάμενη της Δ.Π.Κ.Α.Ν.Μ.

κ.α.α

ΜΑΡΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
Α/ΠΕ3

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΝΟΜΗ

- 1.- Δ.Π.Κ.Α.Ν.Μ (2)
- 2.- Γραφείο Προϊσταμένης
- 3.- Τμήμα Γ'
- 4.- Κ. Κορρέ

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ
Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Θὰ πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι ἡ κατάργηση τῶν ὁδῶν προσπελάσεως θὰ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα *συνθήκες κωμικοτραγικές*. Τίς συνθήκες αὐτὲς ἀπεικόνισαν οἱ ἴδιοι οἱ ἀρχιτέκτονες τοῦ *METPO* μὲ τό, κάθε ἄλλο παρὰ κολακευτικὸ γι' αὐτούς, ἀγγλόφωνο σκίτσο ποῦ ὑπέβαλαν στὴν Ἀκαδημία. Τὸ παραθέτομε (Εἰκ. 23). Κατὰ τοὺς συντάκτες τοῦ ἐν λόγω σκίτσου ὅταν, π.χ. θὰ θελήσει ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἢ ἄλλος Ἐπίσημος νὰ παραστεῖ σὲ κάποια τελετὴ τῆς Ἀκαδημίας, θὰ πρέπει νὰ ἀκολουθήσει περιέργες, ἀν ὄχι ταπεινωτικὲς διαδρομὲς. Δηλαδή, μετὰ τὸ πέρασ τῆς τελετῆς, θὰ πρέπει τὸ αὐτοκίνητο τοῦ Προέδρου νὰ ἀποχωρήσει “*μὲ ὄπισθεν*” (!) ἢ νὰ κάνει ἐλιγμὸ ἐπὶ τόπου, ὥστε νὰ ἐξέλθει πάλι στὴν ὁδὸ Σίνα. Ἀλλιῶς, ἀν θέλει νὰ ἐξέλθει στὴν λεωφόρο Πανεπιστημίου, θὰ καταπατήσει τὸ *Μαρμάρινο Ποδοσφαιρικὸ Γήπεδο τοῦ METPO* καὶ τὰ *πλακάκια - κουζίνας τοῦ Δήμου Ἀθηναίων*, ποῦ “*καλλωπίζουν*” τὸ πεζοδρόμιο τῆς Λεωφόρου Πανεπιστημίου, θὰ παρακάμψει μὲ ἐλιγμὸ *cascadeur* τὴν διαβόητη *ἔξοδο τοῦ METPO*, γιὰ νὰ ἐξέλθει ἐπὶ τέλους στὴν Λεωφόρο, διασπώντας τὰ *δηθεν νεοκλασσικὰ καγκελάκια* καὶ *ταλαιπωρώντας* τὰ ἐλατήρια τοῦ αὐτοκινήτου κατὰ τὴν ὑπερπήδηση τοῦ ρεῖθρου! Διαδρομὴ, δηλαδή, ποῦ θὰ ἀκολουθοῦσε ἐνδεχομένως, ἓνα ταπεινὸ ἡμιφορτηγάκι, ὄχι ὅμως ἡ λιμουζίνα τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἢ ἄλλου Ἐπισήμου!

Ἡ προσπέλαση πρὸς τὴν *Εἴσοδο εἰς τὸ Μέγαρο τοῦ Πανεπιστημίου* θὰ εἶναι ἀκόμη πιὸ “*ἐπεισοδιακὴ*”! Στὴν τελευταία αὐτὴ περίπτωση, ἡ λιμουζίνα τοῦ Ἐπισήμου Προσώπου, θὰ ἀναγκασθεῖ ν' ἀκολουθήσει τροχιά (Εἰκ. 24) διερχόμενη πρὸ τῆς Ἀκαδημίας, μὲ κάθοδο πρὸς τὸ *Μαρμάρινο Ποδοσφαιρικὸ Γήπεδο τοῦ METPO*, διαδρομὴ παράνομη, ἐφόσον πρόκειται γιὰ πεζόδρομο, γιὰ νὰ φθάσει στὰ *σκαλοπάτια τοῦ Πανεπιστημίου*. Ἡ, ἄλλως, θὰ χρησιμοποιοῦται ἐκ νέου ἐλιγμὸ *cascadeur* περὶ τὴν ἀνατολικὴ *ἔξοδο τοῦ METPO* γιὰ νὰ φθάσει στὰ *σκαλοπάτια τῆς Εἰσόδου*.

Βεβαίως ὑπάρχει καὶ τρίτη λύση γιὰ τὴν ὁποία ὁ γράφων ἔθεσε ἐρώτημα σὲ ἀνώτατο στέλεχος τοῦ *METPO*:

—Μήπως, πέραν τῆς ἀναγκαστικῆς πεζοπορίας —πεζόδρομος γάρ— τὴν ὁποία θὰ ἐπιβάλλετε, ὑπὸ ὁποιοσδήποτε καιρικῆς συνθήκης, σὲ ἐπισήμους, ἀναπήρους, ἠλκικωμένους κλπ., μήπως λοιπὸν θὰ ἀποβιβάσετε τὸν Πρόεδρο στὸ *Πεζοδρόμιο τῆς Λεωφόρου Πανεπιστημίου*; Ἐτσι, ὁ Πρόεδρος θὰ εἶναι ἀναγκασμένος νὰ *διαδράμει πεζῶν ὄλην τὴν Πλατεία τοῦ Πανεπιστημίου*!

—Γιατί ὄχι; ἦταν ἡ ἀπάντηση!

Τότε ὁ γράφων ἔμεινε μὲν ἄφωνος, ἐσκέφθηκε ὅμως ὅτι ἀσφαλῶς θὰ ἔχει ἀντίρρηση σὲ μιὰ τέτοια ἀνορθόδοξη καὶ ταπεινωτικὴ λύση ὁ Διευθυντὴς Ἐθιμοτυπίας τῆς Προεδρίας! Ἀκόμη δὲ περισσότερο ὁ Διευθυντὴς Ἀσφαλείας, ἀναλογιζόμενος, ὁ τελευταῖος, τὴν τραγικὴν περίπτωσιν τῆς ἀνοικτῆς διαδρομῆς ἐναντι ὑψηλῶν κτηρίων, τοῦ ἄτυχου Προέδρου J. F. Kennedy, στὸ Dallas τοῦ Τέξας!

*
* *

Τὸ συμπέρασμα τῆς ἀποφινῆς ἀνακοινώσεως εἶναι ὅτι στὴν ἄμεση γειτονία τοῦ Μεγάρου τῆς Ἀκαδημίας ἔχουν ἐκτελεσθεῖ ἐπίγεια ἔργα πού, δυστυχῶς, πρέπει νὰ κριθοῦν ἄφ' ἑνὸς ὡς εὐρισκόμενα πέραν τῆς δικαιοδοσίας τοῦ ΜΕΤΡΟ, ἄφ' ἑτέρου δὲ καὶ ὡς ἀντι-επιστημονικά, παράλογα καὶ ἀντι-αισθητικά. Καὶ ἐννοοῦμε, κατὰ πρῶτον, τὶς δύο ἐξόδους τοῦ ΜΕΤΡΟ, πού ἐξυπηρετοῦν ἐνδεχομένως τὴν λειτουργία τῶν συρμῶν, δὲν ἐντάσσονται ὅμως εἰς τὴν γενικὴ κυκλοφοριακὴ καὶ αἰσθητικὴ ἰσορροπία τοῦ καταστροφώματος τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου, ἐνῶ συγχρόνως ἀντιμάχονται τὴν συμμετρία τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ συνόλου, δηλαδὴ τῆς ὑπέροχης “Ἀθηναϊκῆς Τριλογίας”. Ἐννοοῦμε, ἐπίσης, τὴν τελειῶς ἀδικαιολόγητη, ἀντιλειτουργικὴ καὶ ἀσύμμετρη κατασκευὴ ἐνὸς πανάκριβου, Μαρμαρίνου Γηπέδου Ποδοσφαίρου, πού καταστρέφει βάνουσα τὴν συμμετρία τοῦ ἐξαισιῶς εὐαίσθητου αὐτοῦ χώρου.

*
* * *

Πάντως ἡ ἐταιρεία τοῦ ΜΕΤΡΟ εἶναι ὑπερήφανη γιὰ τὸ ἔργο της. Ἔχει στήσει 11 διαφημιστικὰς πινακίδες (Εἰκ. 25) ἀκόμη καὶ πρὸ τοῦ Μεγάρου τῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἐτοιμάζει θορυβώδη, ὡς συνήθως, ἐγκαίνια.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Τὴν ἐπομένη, 29ῃ Ἰουλίου, ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Π. Μυλωνᾶς συνέταξε καὶ ὑπέβαλε στὴν Ἀκαδημία Ὑπόμνημα ὅπου ἐξιστορεῖ τὰ συμφωνηθέντα κατὰ τὴν σύσκεψη μὲ τὸν Ὑπουργὸ Κο Λαλιώτη ὡς καὶ τὴν εὐτυχὴ κατάληξη. Τὸ παραθέτουμε κατωτέρω:

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡ. ΠΡΩΤ.: 54945
ΕΛΗΦΘΗ: 31/8/1998

Ἀθήνα, Πέμπτη 29 Ἰουλίου 1998

Πρός: Τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν

Θέμα: Ἐπίγεια Ἔργα τοῦ ΜΕΤΡΟ στὸν πρὸ τῆς «Ἀθηναϊκῆς Τριλογίας» χώρο.
Σχετικὴ ἐπίσκεψη στὸν Ὑπουργὸ Κο Λαλιώτη.

Τὴν Τετάρτη 28 Ἰουλίου 1998, ὥρα 10-11 π.μ., κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Σκαλιέα, ὁ Ὑπουργὸς Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε., κος Κ. Λαλιώτης δέχθηκε εἰς ἀκρόαση τὸν ἀντιπρόεδρο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν Καθηγητὴ κ. Γεώργιο Μητσόπουλο συνοδευόμενον ἀπὸ τὸν Ἀκαδημαϊκὸ-ἀρχιτέκτονα κ. Παῦλο Μυλωνᾶ. Θέμα τῆς ἐνημερώσεως τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἦταν ἡ πρόσφατη διαμόρφωση τοῦ χώρου στὶς ἐπὶ μέρους τρεῖς πλατεῖες πρὸ τῶν τριῶν Μεγάρων: τῆς Ἀκαδημίας, τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, πού ἀπαρτίζουν τὴν ὀνομαστὴ «Ἀθηναϊκὴ Τριλογία».

Παρόντες στην σύσκεψη, έκτος από τὸν κ. Ὑπουργὸ καὶ τοὺς κ.κ. Ἀκαδημαϊκοὺς, ἦσαν ἀφ' ἑνὸς ὁ κ. Λεωνίδας - Βενιζέλος Κίχρας, πολιτικὸς μηχανικὸς καὶ πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας «Ἀττικὸ ΜΕΤΡΟ» καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ κυρία Μαρία Ἰ. Πατελάρου, ἀρχιτέκτων καὶ σύμβουλος τοῦ ὑπουργοῦ Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε.

Γιὰ τὸν κατατοπισμὸ τοῦ ἀναγνώστη ἄς λεχθεῖ ὅτι ἡ Ἑταιρεία «Ἀττικὸ ΜΕΤΡΟ» ἐμελέτησε καὶ κατασκεύασε, ὡς τμῆμα τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ ὑπογείου σιδηροδρόμου τῆς πρωτεύουσας, ἀφ' ἑνὸς μὲν σύραγγα κάτω, καὶ κατὰ μῆκος τῆς Λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀφ' ἑτέρου, κάτω ἀπὸ τὴν κυκλικὴ πλατεία πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου ἕναν ὑπόγειο ἠλεκτρο-μηχανολογικὸ σταθμὸ.

Πέραν αὐτῶν ὅμως ἡ ἐν λόγω Ἑταιρεία κατασκεύασε δύο ἐξόδους ἀπὸ τοὺς συρμούς πού ἐκβάλλουν εἰς τὸ βόρειο πεζοδρόμιο τῆς Λεωφόρου Πανεπιστημίου. Ἡ μία τοποθετεῖται στὴν νοτιο-ἀνατολικὴ γωνία τοῦ οἰκοπέδου τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, στὴν συμβολὴ τῆς ὁδοῦ Ρήγγα Φεραίου μὲ τὴν Λεωφόρο καὶ ἡ ἄλλη στὴν νοτιο-δυτικὴ γωνία τοῦ οἰκοπέδου τῆς Ἀκαδημίας, ἀποφράσσοντας καὶ καταργώντας τὴν ὁδὸ Γρηγορίου τοῦ Ε', πού εὕρισκετο μεταξὺ Ἀκαδημίας καὶ Πανεπιστημίου καὶ ἐξυπηρετοῦσε τὴν κυκλοφορία πεζῶν καὶ ὀχημάτων ἀπὸ τὴν Λεωφόρο Πανεπιστημίου πρὸς τὶς κεντρικὲς εἰσόδους τῶν δύο Ἰδρυμάτων.

Πέραν ἀπὸ αὐτὲς τὶς —ἄς τὶς ὀνομάσομε— «συγκοινωνιακὲς» πρωτοβουλίες, ἡ Ἑταιρεία ἀνέλαβε —αὐτοβούλως;— καὶ πρωτοβουλίες «ἀναβαθμίσεως» (;) καὶ «ἀναδιարρυθμίσεως» (;) τοῦ πρὸ τῶν τριῶν Μεγάρων, περιβάλλοντος χώρου.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ὅταν ἀντελήφθη τὶς ἀλλαγὲς αὐτὲς πού θὰ ἔχουν δυσμενέστατες ἐπιπτώσεις στὴν ἐξυπηρέτηση τῶν τριῶν Ἰδρυμάτων, διεμαρτυρήθη καὶ ὑπῆρξε μία πρώτη (13 Μαρτίου 1998) συνάντηση τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα τῆς Ἀκαδημίας, Καθηγητῆ κ. Μαντανιώτη, τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Μυλωνᾶ καὶ τοῦ Ἐφόρου τῶν Γραφείων τῆς Ἀκαδημίας κ. Γιόκαρη, μὲ ὀμάδα ἀρχιτεκτόνων τοῦ ΜΕΤΡΟ, ἡ ὁποία εἰς οὐδὲν κατέληξε.

Μετὰ τὴν συνάντηση ἐκείνη, ὁ κ. Μυλωνᾶς εἰσηγήθηκε καὶ ἐπέμεινε ὅτι ἦταν ἀναγκαῖο νὰ ληφθοῦν ἀμέσως «προσωρινὰ μέτρα» κατὰ τῆς Ἑταιρείας, γιὰ τὴν προστασία τῶν καλῶς ἐννοουμένων συμφερόντων τῆς Ἀκαδημίας.

Κατόπιν αὐτῶν ὁ κ. Μυλωνᾶς ἐθεώρησε ἀπαραίτητο νὰ κατατοπίσει λεπτομερῶς τὴν Ὀλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ ἀναζήτησε καὶ συγκέντρωσε τὰ σχετικὰ σχέδια, ἐφωτογράφησε ὁ ἴδιος τὰ κατάλληλα σημεῖα τοῦ χώρου καί, κατὰ τὴν συνεδρίαση τῆς 28ης Μαΐου 1998, τῆς Ὀλομέλειας, προέβη σὲ ἀνακοίνωση γιὰ τὴν πρακτικὴ καὶ αἰσθητικὴ βλάβη τῶν μνημείων καὶ τοῦ χώρου. Ἡ ἀνακοίνωση εἶχε τίτλο «Ἡ Ἀθηναϊκὴ Τριλογία» καὶ τὰ ἐπίγεια ἔργα τοῦ «ΜΕΤΡΟ».

Μετὰ τὴν ἐν λόγω ἀνακοίνωση ὁ πάντοτε, μὲ συγχινητικὴ προθυμία προσφέρων τὶς ὑπηρεσίες του στὸ Ἰδρυμα, Καθηγητῆς κ. Σκαλκέας ἐμερίμνησε γιὰ τὴν καταγραφόμενη ἐπίσκεψη στὸν Ὑπουργὸ κ. Λαλιώτη.

Ὁ κ. Μυλωνᾶς εἶχε τὴν πρόνοια ἐγκαίρως νὰ κατατοπίσει ἰδιωτικῶς τοὺς συμ-

βούλους τοῦ Ὑπουργοῦ οἱ ὁποῖοι ἐπέισθησαν γιὰ τὴν ὀρθότητα τῶν ἀπόψεων τῆς Ἀκαδημίας. Εἶναι μᾶλλον βέβαιο ὅτι ὁ Ὑπουργὸς προσῆλθε εἰς τὴν συνάντησιν κατατοπισμένως καὶ εὐμενῶς διατεθειμένος.

Κατὰ τὴν συνάντησιν, πρῶτος ἔλαβε τὸν λόγον ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας κ. Μητσόπουλος ὁ ὁποῖος κατέθεσε δημόσια ἔγγραφα πού ἀποδεικνύουν ὅτι τὰ ἔργα τοῦ ΜΕΤΡΟ εὐρίσκονται ἐν παρανομίᾳ, ἐξήγησε δὲ ὅτι τόσον οἱ δύο Εἴσοδοι - Ἐξοδοὶ πρέπει νὰ μετακινήθωσιν, ὅπως ἐπίσης ὅτι ἡ παλαιὰ ὁδὸς Γρηγορίου τοῦ Ε' πρέπει νὰ ἐπανακατασκευασθῆ ὡς εἶχε, γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν Ἰδρυμάτων.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ὑπουργὸς ἔδωσε τὸν λόγον στὸν κ. Μυλωνᾶ, ὁ ὁποῖος μὲ σχέδια καὶ φωτογραφίες ἐξήγησε, ἐν συντομίᾳ, τὴν σπουδαιότητα τῶν Μνημείων καὶ τοῦ Χώρου, ἀνέφερε ὅτι εἶναι διεθνῶς ἀνεγνωρισμένα ἔργα τέχνης πρώτης γραμμῆς, δημοσιευμένα σὲ ξένα ἐπιστημονικὰ συγγράμματα. Τέλος, ἀνέλυσε τὰ, κατ' αὐτὸν λάθη, ρυθμολογικὰ καὶ πρακτικὰ, πού ἐνέχουν οἱ ἐφαρμοσθεῖσες λύσεις. Κύρια σημεῖα τῶν ἀντιρρήσεων τῆς Ἀκαδημίας εἶναι οἱ δύο Εἴσοδοι - Ἐξοδοὶ καὶ ἡ κατάργησις τῆς ὁδοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε'.

Ἐπηκολούθησε ἡ ὁμιλία τοῦ προέδρου τοῦ ΜΕΤΡΟ, κ. Κίκηρα, ὁ ὁποῖος, δικαίως ἴσως ἀπὸ τὴν ἀποψὴν τοῦ ἐπέμεινε σὲ ἐπιχειρήματα συγκοινωνιακῆς ὑφῆς. Εἰς αὐτὰ ἀντέτεινε ὁ κ. Μυλωνᾶς, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν συγκοινωνιακὰς ἀνάγκας νὰ ἀπαιτοῦν τὴν καταστροφὴν ὑψίστου πνευματικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ περιεχομένου χώρων, πού συναρτῶνται μὲ τὰ τρία ἀνώτατα πνευματικὰ Ἰδρύματα τῆς Χώρας.

Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἔδειξε ὅτι κατανοεῖ τὶς ἀπόψεις τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἀπεδέχθη πρότασιν τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου τῆς Ἀκαδημίας κ. Γεωργίου Μητσόπουλου ὅπως ἡ ἀνατολικὴ Εἴσοδος - Ἐξοδος μετατοπισθῆ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὁδοῦ Σίνα, ὥστε νὰ ἀπελευθερωθῆ ὁ χώρος καὶ νὰ ἐπανακατασκευασθῆ καὶ ἐπανέλθῃ σὲ χρῆσιν ἡ ὁδὸς Γρηγορίου τοῦ Ε'. Τέλος, ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀνέθεσε εἰς τὸν κ. Κίκηρα ὅπως προβεῖ εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ἀπαραιτήτων νέων σχεδίων τὰ ὁποῖα θὰ πρέπει νὰ ἐπιδειχθῶσιν εἰς τὴν Ἀκαδημία προτοῦ τεθοῦν εἰς ἐφαρμογήν.

Μὲ αὐτὴν τὴν λύσιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, οἱ Ἀκαδημαῖκοι ἀπεχώρησαν μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ διατυπωθεῖσες ὑποδείξεις τοῦ τελευταίου θὰ ἐφαρμοσθοῦν.

Παραμένω στὴν διάθεσίν Σας γιὰ κάθε ἄλλη πληροφορία.

Μὲ ἰδιαίτερη τιμὴ
ΠΑΥΛΟΣ Μ. ΜΥΛΩΝΑΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

1. 'Η "Αθηναϊκή Τριλογία".
2. Γενική 'Οριζοντιογραφία, πρὶν ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ ΜΕΤΡΟ.
3. Τὸ 'Εθνικὸ καὶ Καποδιστριακὸ Πανεπιστήμιο.
4. 'Η Βαλλιάνειος 'Εθνικὴ Βιβλιοθήκη.
5. 'Ο Ναὸς τοῦ 'Ηφαίστου, γνωστὸς ὡς "Θησεῖον".
6. 'Η Βιβλιοθήκη μὲ τὴν μεγαλοπρεπῆ κλίμακα.
7. Βιβλιοθήκη, φανοστάτες καὶ δόλωμα στηθαῖα.
8. 'Η Σιναία 'Ακαδημία.
9. Πανεπιστήμιο, κάτοψη καὶ ὠσειδῆς πλατεία, παλαιὰ διάταξη.
10. 'Ερέχθειο, σχέδιο G. P. Stevens.
11. Προπύλαια 'Ακροπόλεως 'Αθηνῶν, σχέδιο A. Choisy.
12. Προπύλαια Μονάχου, σχέδιο Leo von Klenze.
13. Γρύπας τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν.
14. Φανοστάτης καὶ κύριο σῶμα τῆς 'Ακαδημίας.
15. 'Εξάστυλη ἰωνικὴ πρόσταση τῆς 'Ακαδημίας καὶ ἀγάλματα.
16. Γενικὸ Σχέδιο ἐπεμβάσεων τοῦ ΜΕΤΡΟ.
17. Κουβούκλιο Εἰσόδου-'Εξόδου, πρὸ τῆς 'Εθνικῆς Βιβλιοθήκης.
18. 'Επεμβάσεις στὸ πεζοδρόμιο τῆς ὁδοῦ Ρήγα Φεραίου.
19. 'Επεμβάσεις στὸ χῶρο μεταξὺ 'Ακαδημίας καὶ Πανεπιστημίου.
20. 'Η περιοχὴ τῆς ὁδοῦ Γρηγορίου Ε', ΠΙΝ καὶ ΜΕΤΑ τὶς ἐπεμβάσεις.
21. Τὸ κάγκελο τῆς 'Ακαδημίας.
22. Περιοχὴ τοῦ Χάρτη τῶν Παρισίων μὲ τὸ παρισινὸ *métro*.
23. Σκίτσο τῶν ἀρχιτεκτόνων τοῦ ΜΕΤΡΟ.
24. 'Ελιγμοὶ τροχοφόρων πρὸ τῆς 'Ακαδημίας καὶ τοῦ Πανεπιστημίου.
25. Διαφημιστικὴ πινακίδα γιὰ τὴν νέα διαμόρφωση τοῦ χώρου.

THE EFFECTS OF *METRO* CONSTRUCTION ON THE
“ATHENIAN TRILOGY”.
WHY THE HANSEN BROTHERS, PHILHELLENE ARCHITECTS BOTH,
REST UNEASY IN THEIR GRAVES

Mr President of the Academy of Athens,
Fellow Academicians,
Ladies and Gentlemen,

I have taken the liberty of occupying some of your time today with a brief presentation to inform you about the changes occurring in the immediate vicinity of the Academy caused by the *METRO* works.

The town-planning and the architecture of the 19th century in Greece, and particularly in Athens, are not just cultural statements of that period. They retain a much more substantive message. They represent, and bring vividly to life, the intense and inspired creativity of the neoclassical 19th century.

In this magnificent achievement, pride of place is held by the three neoclassical buildings (Fig. 1), the *University*¹, the *Academy*² and the *National Library*³. The first was built by Hans Christian Hansen⁴ and the other two by his younger brother Theophil Edvard Hansen⁵. Both of them were excellent architects; Theophilos especially ranks among the most important European architects of the 19th century. The work of both reflects a profound understanding of ancient styles. This was due to the generally classical and philhellenic education prevalent in Europe at the time, as well as to their participation in some of the first archaeological excavations and restorations of the monuments of the Athenian Acropolis, which even the very first governments of liberated Greece considered of high priority. Theophilos himself named the magnificent triplet of neoclassical buildings the “*Athenian Trilogy*”⁶, an inspired phrase which has become widely accepted, particularly in intellectual and artistic circles.

1. Construction period 1839-1842.

2. Construction period 1859-1887.

3. Construction period 1887-1902.

4. Copenhagen 1803 - Vienna, 1883.

5. Copenhagen 1813 - Vienna, 1891.

6. See NIEMANN, G. and F. von FELDEGG, *Theophilos Hansen und seine Werke*, Vienna, 1893, p. 122: Hansen was about to receive a great joy in late 1884: specifically, he was assigned the commission, already planned since 1843, to draw up the plans for the Library in Athens, which combined with his brother Christian's University and his own Academy would complete his self-named “Athenian Trilogie”, the “*Athenian Trilogy*”.

These three buildings amply demonstrate their creators' assimilation of and identification with classical aesthetics and principles, and have created a real, local "*Greek revival of ancient styles*." This "revival" was successful not just because it was based on the proper transfer of stylistic rules but, more importantly, because the architects captured and precisely recreated *ancient Greek refinement*.

The three monuments are masterpieces of composition, regardless of whether they are considered in isolation or as a group. They are also admirable technically. At the time of their construction Greece was beginning to affirm its national identity. "*Greek architectural classicism*" represents the "*architectural expression*" of that same national "*spirit of change*," (both political and spiritual) which burgeoned throughout the 19th century, liberating Greece and setting the solid foundations of the modern Greek state⁷.

*

* *

The plates and plans provided below will help clarify the issues that shall be examined.

Figure 2 presents the overall layout of the "*Athenian Trilogy*." It should be noted that the three plots are almost identical in size and symmetrically divided. The three buildings are arranged, both individually and as a group, in *accordance with the rules of symmetry*. Symmetry is one of the main characteristics of all classical styles. In these three plots the three buildings are detached and surrounded by *strictly symmetrical* gardens.

The *University* is located in the middle (Figs. 1, 2, 3) and is flanked by the Library and the Academy. The middle building is set further back than the other two, so as to create an embrace, a psychological invitation into the whole, and to emphasise the symmetrical composition of the group.

The *Library* (Fig. 4) is a marvellous work both in concept and execution. The central part is an exact copy, in size and style, of the Doric temple of *Hephaistus* (Fig. 5), generally known as the *Thession*. Naturally, the Thession is a peripteral temple while the central body of the Library is just a scella with hexastyle porticoes. The Library is also symmetrical and completed with a monumental symmetrical double-sided semi-circular staircase (Fig. 6), whose lantern-posts and sculpted bannister (Fig. 7) are masterpieces of neoclassical sculpture.

The *University's*, (Fig. 3) façade is an extremely severe composition that even an ancient architect could take pride in. Its monumental oval courtyard (Fig. 9) is also

7. See MYLONAS, P. M., *Le classicisme architectural en Grèce, son importance historique et esthétique*, Paris, 1975.

severely symmetrical and, before the recent construction work, was surrounded by the symmetrical streets of Grigoriou V and Riga Ferraïou, from which side-streets curved around the oval courtyard leading to the Main Entrance. *These two absolutely symmetrical side-streets were part of the symmetry of the whole.*

Finally, the *Academy* (Fig. 8) is a remarkable neoclassical building. It is certainly the most beautiful building of Modern Greece, and is also the most authentic neoclassical structure anywhere. Rome, Paris, Milan, and Vienna may have grand neoclassical buildings but none of them have such wonderful composition, in the appropriate ancient Greek scale, or are made of white Pentelic marble. Hansen was again inspired by antiquity when he designed the *Academy*. The main body is a faithful copy of the central part of the *Erechthion*. The six-columned Ionic portico of the *Academy* (Fig. 14) is exactly the same as the eastern colonnade of the *Erechthion* (Fig. 10)⁸. The composition of the *Academy* borrowed another important element from the Acropolis. The reception area is similar to that of the Athenian *Propylea*. There, the main entrance building is flanked on both sides by two secondary buildings with axes that are vertical to its own. Figure 11⁹ shows the layout of the *Propylea* of the Athenian *Acropolis* as it was finally built. Leo von Klenze had initially thought of using the same six-columned portico and two rectangular masses at right angles to the central building, for the Munich *Propylea* (Fig. 12)¹⁰.

The *Academy* is certainly a masterpiece of sculpture as well (Fig. 15). The statues, the lantern-posts (Fig. 14), the acroteria, the gryphons (Fig. 13) are all wisely placed, with touching sensitivity, at the right scale and perfectly executed.

*
* *

The *METRO's* impact on the appearance and functionality of the "Athenian Trilogy" is as deadly in its ugliness as it is ostentatiously impractical. Figure 16 shows the planned interventions of the *METRO*.

Two entrances have been placed on the north sidewalk of Panepistimiou Avenue, just sixty-seven metres from each other! The first one, in the southeast corner of the *National Library* plot (Fig. 17) distorts the symmetry of the overall composition of the square in front of the National Library and affects the layout of Riga Ferraïou street where it joins Panepistimiou Avenue! (Fig. 18). Indeed, for 'economic' reasons (!) the pavement's old marble gutter will be extended with a shoddy new prefabricated concrete gutter, while the large, off-white old flag-stones will necessarily have to co-exist with the reddish *kitchen* tiles recently favoured as pavement material by the city of Athens.

8. GRUBEN G., *Die Tempel der Griechen*, Munich, 1966/77, p. 179.

9. CHOISY, A., *Histoire de l'Architecture*, Paris, 21954, p. 326.

10. RUSSACK, H. H., *Deutsche bauen in Athen*, Berlin, 1942, p. 89

The other entrance has been placed between the *Academy's* front Garden and the *University's* courtyard (Fig. 16, 19) This will block the juncture between Grigoriou V street and Panepistimiou Avenue and lead to the final abolition of this street. Hundreds of hurried and harried passengers will pour out of these two exits every few minutes while at night, marginal people, such as those who infest Omoneia Station, will be attracted to them.

The layout of the streets around the buildings (Fig. 2, 20) used to be very convenient. Grigoriou V street facilitated traffic between the *Academy* and the *University*, ensured the descent from the *Academy's Main Entrance* to Panepistimiou Ave., and from the same point, the ascent to the *University's Main Entrance*. At some point in the past, the northern half of Grigoriou V was pedestrianised, rightly, to block wheeled traffic between Panepistimiou Ave. and Acadimias Ave. There are even small gardens and a marble stele with a bust of Aspasia, said to be Pericles' Hetaera. This maintained the excellent communications of both the *Academy* and the *University* with Panepistimiou Avenue, their life-line.

All this was abolished. As a senior *METRO* executive explained, the crowding caused by illegally parked cars in the paved area in front of the *University* was such that they decided to get rid of the paved street and to replace it with a vast pedestrian area, a *football field*, in order to drive the cars away. A variation of the naive idea that *if your head hurts, you should cut it off!!!* Naturally, today the pedestrian area has again been occupied by cars. Why did they not just install a barrier and gate system as the *Academy* has, securing its own peace of mind? (Fig. 21)

In order to underscore the respect due to the "*Athenian Trilogy*" and what distance the *METRO* entrances should have been placed at, we present a section of the map of Paris, (Fig. 22) showing the location of the *Opera*, the *Square* in front of it, and the local Paris *métro* entrance indicated by the letter M in a red box. The distance from this entrance to the facade of the *Opera* is approximately 80 metres and does not impinge on the *Square* in front of the monument. Correspondingly, the Athens *METRO* entrances should have been placed on Stadiou Avenue and not on Panepistimiou!!!

Beyond all of the above, the *METRO* consortium has suddenly decided upon serious and unjustifiable changes above ground (Fig. 16).

As is widely known, the *METRO* consortium has, for purely practical reasons, been given dispensation during its construction work not to completely conform with regulations. It is reasonable however, to expect that this necessary "impunity" would be limited solely to the underground work. In this case, though, we have a flagrant alteration of the ground level features of the most beautiful part of Athens, the "*Athenian Trilogy*". These are changes which arose out of naive initiatives whose authors, it seems, were not capable of understanding or did not wish to respect the profoundest symbols of modern Greece. These changes insult and demean the highest aesthetic standard in the Capital, for such is the composition of the "*Athenian Trilogy*"! This destruction on the surface cannot be

allowed or justified by any favourable provisions in the *METRO* Contract! It is clear that it is an extension of the Contract into areas outside its competence.

For months or rather years, the *University's Square* and Grigoriou V street were fenced off and the *METRO*, "secretly and furtively" removed the statues, the marble lantern-posts, the square's marble flags, and dug underneath to build, in comfort, deep below, the planned underground station. Everyone, of course, justified this terrible upheaval and anticipated that when construction was over all the surface monuments and layout would be restored exactly as it had been.

As the date of completion approached and the Academy became aware of what was happening, it complained and called for an explanation. Then, the *METRO* consortium sent an architect who was received by the General Secretary, in the presence of the author and the Ephor of the Academy's Bureaus (March 13, 1998). Some of the dialogue with this likable lady follows:

- So! We decided to combine the gardens of the Academy and the University!
- But, who are **you** to make such a decision?
- We asked the Dean of the University!

– You certainly did not present a plan to the Dean! Nor is it possible that the Dean would have approved of your plans. Furthermore, the Dean is certainly a distinguished and wise scientist. But he is neither the Director of Town Planning, nor head of the Ephoria of Modern Monuments, nor owner of the *University*, much less owner of the *Academy*! And, in any case, if there were ever to be such an operation on the "*Athenian Trilogy*", it would have to come out of a meeting at the highest level among the various bodies involved, *including the Academy*. And any such decision would have to be implemented after a nationwide architectural competition! Instead of all this, you have left us with a useless, unjustifiable, vast, *marble football field* in the shape of a *Japanese fan* (Fig. 16 and 19) which is completely alien in style to the neoclassical features of the entire area, and which completely destroys the intense symmetry of the whole. What's more, from a purely practical point of view, it unjustifiably abolishes vital roadways linking the two buildings with their immediate vital environment!!!

At this point it must be emphasised that all three buildings have been declared protected monuments. The Ministerial Decision on the Academy follows:

ACADEMY OF ATHENS
 PROTECTED MONUMENT
 Ministerial Decision no. 21980/250/27.02.1952
 Published in
 Φ. Ε. Κ. 54/B/05.03.1953

Below we present the letter the Academy sent to the Directorate of Modern Monuments and the Directorate of Restoration of Modern Monuments, the only two Directorates of the Ministry of Culture with jurisdiction over the Academy, which informed us that they had not been consulted on these changes.

Subject: *METRO* Surface work in the vicinity of the Athens Academy.

Regarding the above matter we request that you inform us whether and with which communication did the *METRO* consortium proceed with changes and modifications of the space between the central building of the University of Athens and the building of the Academy. We also request that you inform us whether and how the above consortium decided to install two access points on the surface of the pavement, one on the corner of the Academy, abolishing Grigoriou V street and one on the corner of the National Library, destroying the symmetry of the buildings and the overall traffic balance at these points.

We warmly thank you in advance

We also present the notification sent to the Academy of document no. 26896 of June 2, 1998 of the Directorate of Cultural Buildings and Restoration of Modern Monuments of the Ministry of Culture, addressed to "Attiko *METRO*" which chastises the consortium for failing to return the surroundings of the University and the Academy to their precise original condition:

T.G

HELLENIC REPUBLIC
 MINISTRY OF CULTURE
 DIRECTORATE OF CULTURAL
 BUILDINGS AND RESTORATION
 OF MODERN MONUMENTS
 SECTION: C

Athens, June 2, 1998
 Protocol no.
 MOC/ /DCBRMM/1104

Address: Ermou 17
 Post Code: 101 86
 Information: K. Korre
 Telephone: 32 34 454
 FAX: 32 26 549

TO: "Attiko *METRO*"

Mesogeion 191

Neo Psychiko

ATHENS

CC: 1) Prof. Nikolaos Matsanitis

General Secretary of the Athens Academy

2) National and Kapodistrian University of Athens

Technical Service

21 Olaf Palme street - ILISIA

P.C. 157 71 ATHENS

SUBJECT: "*METRO* construction in the area surrounding the listed buildings of the Academy and University of Athens."

The buildings of the Academy of Athens and the University and their surroundings are listed as national monuments and are protected under the provisions of L. 1469/50.

Because it has been established that the areas surrounding these buildings did not return to their exact original condition, we would entreat you to submit to our Directorate the appropriate study (present condition, restoration proposal, before and after photographs, technical report on the work), as you should have done before executing the work, as required by law.

The study will be examined by the appropriate departments of our Ministry and it is probable that alterations will be called for.

Attachments: (2) pages

D.C.M.R.M.M. Director
 MARIOS MICHAILIDIS

INTERNAL DISTRIBUTION

1. - D.C.M.R.M.M. (2)
2. - Office of the Director
3. - Section C
4. - K. Korre.

EXACT COPY
 THE PRESIDING SECRETARY

It must be emphasised that the abolition of the access roads will have ridiculous results. This was highlighted by the *METRO* architects themselves in the unflattering to them sketch in English which they presented to the Academy. We present it as Fig. 23. According to its authors, when the President of the Republic, for example, or another VIP wishes to attend some event at the Academy, he will be subjected to peculiar if not humbling manoeuvring. When the event is over, the President's automobile will have to reverse out (!) or make a three-point turn in the cramped space, in order to return to Sina street. Otherwise, if he wants to leave via Panepistimiou Avenue, he will have to tread on the *METRO's marble football field* and the 'decorative' kitchen tiles with which the city of Athens graces its pavements, avoid the *METRO's* notorious access point with a manoeuvre worthy of a stunt driver, to finally exit on to the avenue by breaking through the so-called neoclassical railing and straining his suspension by jumping over the gutter. This is the sort of route we can envisage for a lowly semi, not the President's limousine!

Access to the University will be even harder. In this case the VIP's limousine will be forced to follow a route (Fig. 24) that passes in front of the Academy, and descends towards the *METRO's marble football field*, (illegally, given that it is a pedestrian area,) to reach the stairs of the University. Or, the driver can again relive his stunt driving dreams with a nearly impossible turn around the *METRO's* eastern access point to finally arrive at the stairs.

There is of course a third solution which the author posed as a question to a high ranking executive with the *METRO*:

– Perhaps, beyond the long walk -it is a pedestrian zone- which you will inflict, (regardless of weather) on VIPs, the disabled, the aged, etc., you are going to deposit the President on the pavement of Panepistimiou Avenue? Thus, the President will be forced to walk across the entire square!

– Why not? came the reply!

Then the author was rendered speechless, and wondered what the President's Director of Protocol would have to say about such an unorthodox and humiliating solution. Not to mention the Chief of Security, who will undoubtedly remember the tragic case of the long open route flanked by tall buildings followed by President J. F. Kennedy in Dallas, Texas!

*

* *

This paper cannot but conclude that in the immediate neighbourhood of the Academy, construction occurred which was over and above the *METRO's* brief and which is unscientific, irrational, and unattractive. We specifically object to the access points which may serve the trains but which disrupt traffic and destroy the aesthetic balance of the area,

while attacking the symmetry of the architectural whole, the magnificent “*Athenian Trilogy*”. We also strenuously object to the completely unjustifiable, dysfunctional and unsymmetrical construction of an horribly expensive, *marble football field*, which disrupts the symmetry of this superbly sensitive area.

*

* *

In any case the *METRO* consortium is proud of itself. Even in front of the Academy advertising boards have been posted (Fig. 25) and they are, as usual, preparing a boisterous inauguration.

ADDENDUM

On the 29th of July, Academician P. Mylonas prepared and submitted a memorandum to the Academy in which he detailed what had happened and the happy conclusion of a meeting with the Minister of Public Works Mr Laliotis. The text follows:

MEMORANDUM

To: The Athens Academy

Subject: “*METRO* interference with the area surrounding the “*Athenian Trilogy*.”
Meeting with Minister K. Laliotis.

On Wednesday, July 28, 1998, at 10:11 am, following contacts made by Academician Skalkeas, the minister for the Environment, Town-planning, and Public Works, Mr K. Laliotis had the kindness to receive at his office with the vice-president of the Academy of Athens, Professor Georgios Mitsopoulos, who was accompanied by Academician-architect Paul Mylonas. The subject of the briefing was the recent damage done to the three squares that front the three monuments of the *Academy*, the *University*, and the *National Library*, which compose the famous “*Athenian Trilogy*.”

Present at the meeting, apart from the minister and the Academicians, were: Mr Leonidas-Venizelos Kikiras, civil engineer and president of the Board of Directors of the “*Attiko METRO*” consortium, and Mrs Maria I. Patelarou, architect and one of the minister’s aides.

For the reader’s information it should be said the “*Attiko METRO*” consortium has planned and constructed, as part of the Athens underground transportation system, a tunnel below and along Panepistimiou Avenue, as well as an underground station below the University’s circular square.

The consortium also built two access points to this station which are located on the northern side of Panepistimiou Avenue. One of these access points has been placed at the south-east corner of the National Library's front, at the juncture of Riga Ferraiou street and Panepistimiou Avenue, while the other occupies the south-west corner of the Academy's land, blocking and abolishing Grigoriou V street which was between the Academy and the University, and served the needs of pedestrians and vehicles moving between the avenue and the main entrances of the two institutions.

Beyond these, shall we say, 'transportation' initiatives, the consortium also undertook -on its own initiative?- to 'improve' and 'redesign' the space in front of the three monuments.

When the Academy of Athens became aware of these changes, which will have unfortunate effects on all three institutions, it protested. This led to the first meeting (March 13, 1998) between the General Secretary of the Academy, Professor Matsaniotis, Academician P. Mylonas and the ephor of the Academy, Mr Giokaris, with a team of *METRO* architects, which led nowhere.

After this meeting, Mr Mylonas proposed and insisted that it was necessary to immediately take 'temporary measures' against the consortium in order to protect the Academy's interests.

In light of this, Mr Mylonas felt compelled to brief the Academy's General Assembly in detail. For this purpose he researched and collated the plans, photographed the appropriate places himself and, during the Assembly of May 28, 1998, presented his findings on the practical and aesthetic damage done to the monuments and their surroundings. The presentation was entitled "The "Athenian Trilogy" and *METRO* Surface Construction." Following this presentation, Professor Skalkeas, whose constant willingness to offer his services to the Academy is stirring, made the arrangements for the meeting with Minister Laliotis.

Mr Mylonas had the foresight to privately brief the minister's aides, who found the Academy's case convincing. It seems clear that the minister came to the meeting well aware of the facts and favourably disposed.

The meeting was opened by the Academy's vice-president, Pr Mitsopoulos, who submitted public documents showing that the *METRO*'s changes are illegal. He explained that the two access points must be moved and that old Grigoriou V street must be restored.

The minister then gave the floor to Mr Mylonas, who with plans and photographs briefly explained the importance of the monuments and their surroundings, mentioned that they are internationally recognised works of art which have been published in foreign scientific papers. Finally, he analysed what he considers to be the mistakes, practical and stylistic, contained in the applied solutions. The Academy's main complaints are the locations of the two access points and the abolition of Grigoriou V street.

The president of the *METRO*, Mr Kikiras, then spoke. He reiterated the technical arguments and needs, as might be expected. Mr Mylonas responded to these, maintaining that transportation needs can not require the destruction of the high art and culture associated with the three highest Institutions of learning in the country.

The minister seemed to understand the Academy's positions and he accepted the vice-president's proposal that the eastern access-point be moved to the beginning of Sina street to free space so that Grigoriou V street might be restored. Finally, Mr Laliotis ordered Mr Kikiras to prepare the necessary new plans which will have to be submitted to the Academy before they are executed.

With this solution from the minister, the Academicians departed with the hope that his suggestions will be followed.

I remain at your disposal for any further information.

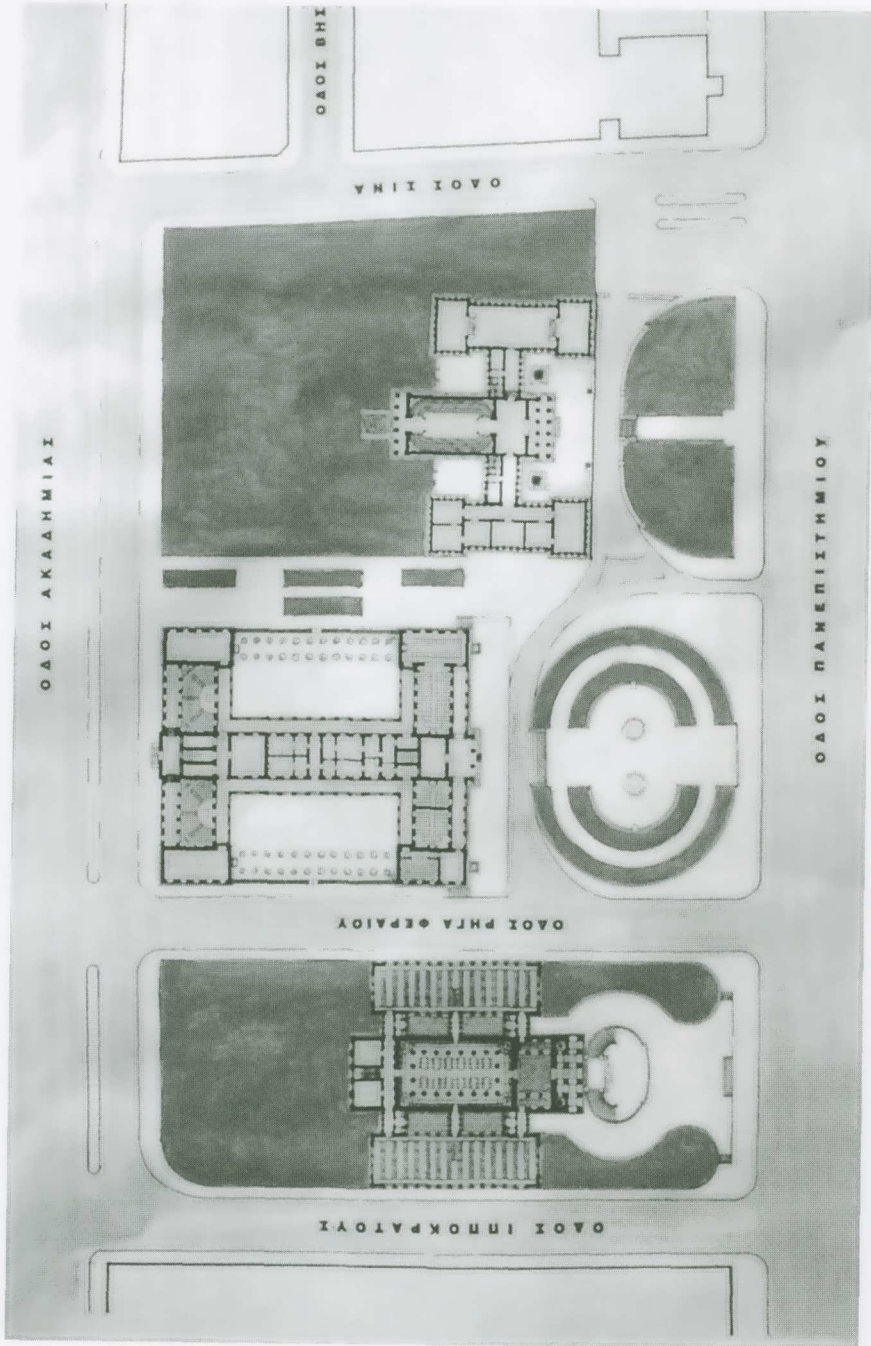
LIST OF FIGURES

1. The "*Athenian Trilogy*".
2. General Layout, before *METRO* construction began.
3. The National Kapodistrian University.
4. The Ballianios National Library.
5. The Temple of Hephaistus, known as the "Thession."
6. The Library with the grand staircase.
7. Library, lantern-posts and sculpted bannister.
8. The Sinaian Academy.
9. University, plan of and oval square, old layout.
10. Erechthion, drawing by G. P. Stevens.
11. Propylea of the Athens Acropolis, drawing by A. Choisy.
12. Propylea of Munich, drawing by Leo von Klenze.
13. Gryphon of the Athens Academy.
14. Lantern-post and main body of the Academy.
15. Six-columned ionic portico of the Academy and statues.
16. General plan of the *METRO*'s alterations.
17. Entrance kiosk in front of the National Library.
18. Changes made to the pavement of Riga Ferraïou street.
19. Changes made to the space between the Academy and the University.
20. The area around Grigoriou V street, BEFORE and AFTER the changes made.
21. The Academy's barrier.
22. Section of the map of Paris and the métro station.
23. Sketch made by the *METRO* architects.
24. Manoeuvres vehicles will be subjected to in front of the Academy and the University.
25. Board advertising the new layout of the area.

Εἰκ. 1. Ἡ “Ἀθηναϊκὴ Τριλογία”. Σύνθεση πρόσφατων φωτογραφιῶν τῶν τριῶν κτηρίων, Βιβλιοθήκης, Πανεπιστημίου καὶ Ἀκαδημίας, ἀπὸ ψηλά. (Φωτ. Π.Μ.Μ. 1998). Ἡ φωτογραφία τοῦ Πανεπιστημίου εἶναι τοποθετημένη ὑψηλότερα, ὥστε νὰ ὑποδεικνύει καὶ τὴν πραγματικὴ ὀπισθοχώρηση, ὀρίζοντός, τοῦ μεσαίου κτηρίου ἔναντι τῶν δύο γειτονικῶν του. Βλ. καὶ Εἰκ. 2.

Fig. 1. The “*Athenian Trilogy*”. Composition of recent photographs of the three buildings, the *Library*, the *University*, and the *Academy*, from above. (Photograph P.M.M. 1998). The photograph of the *University* is placed higher than the others to indicate the actual position of the building relative to its neighbours. See also Fig. 2.

Εικ. 2. Γενική ορίζοντιογραφία τῆς Ἀθηναίχης Τριλογίας, με τὴν περιβάλλουσα οδοποιία, ὅπως εἶχε πρὶν ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ ΜΕΤΡΟ.

Fig. 2. General Layout of the "Athenian Trilogy" and surrounding roads, as it was before METRO construction began.

Εικ. 3. Τὸ Ἐθνικὸ καὶ Καποδιστριακὸ Πανεπιστήμιο, ἔργο τοῦ Χριστιανοῦ Χάνσεν, 1839-1842. (Φωτογρ. Π.Μ.Μ., 1956).

Fig. 3. The National and Kapodistrian University, built by Christian Hansen, 1839-1842. (Photograph P.M.M. 1956).

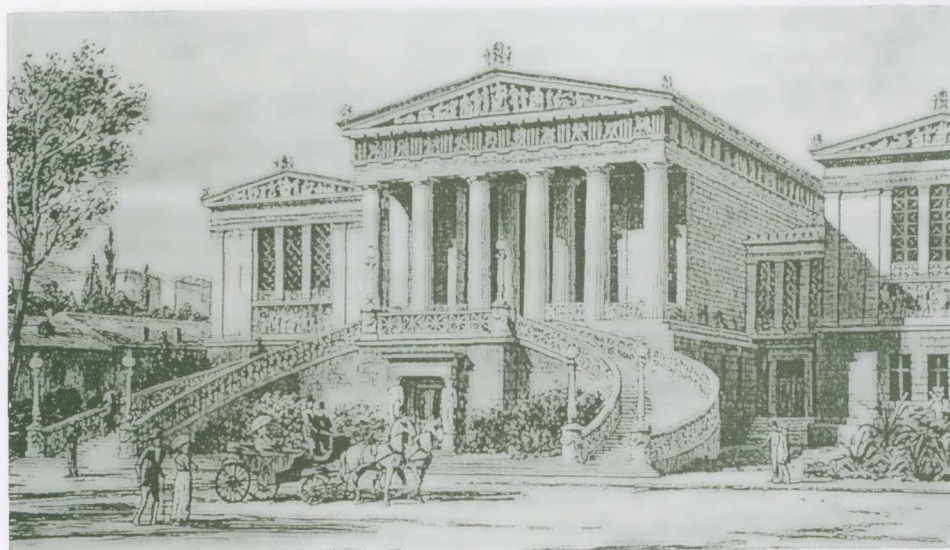
Εἰκ. 4. Ἡ Βαλλιαάνειος Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, ἔργο τοῦ Θεόφιλου Χάνσεν, 1887-1902 (Φωτ. Π.Μ.Μ., 1956).

Fig. 4. The *Vallianios National Library*, built by Theophil Hansen, 1887-1902. (Photograph P.M.M. 1956).

Εικ. 5. Άποψη του δωρικού Ναού του Ήφαιστου, γνωστού ως Θησείου (φωτογρ. Π.Μ.Μ., 1998).

Fig. 5. Aspect of the Doric temple of Hephaistus, known as the "Thession."
(Photograph P.M.M. 1998).

Εικ. 6. Σχεδιαστική άπεικόνιση τής μεγαλοπρεπέστατης,
ήμικυκλικής κλίμακας τής Έθνικής Βιβλιοθήκης.

Fig. 6. Drawing of the grand semi-circular staircase of the *National Library* (drawn by G. Niemann).

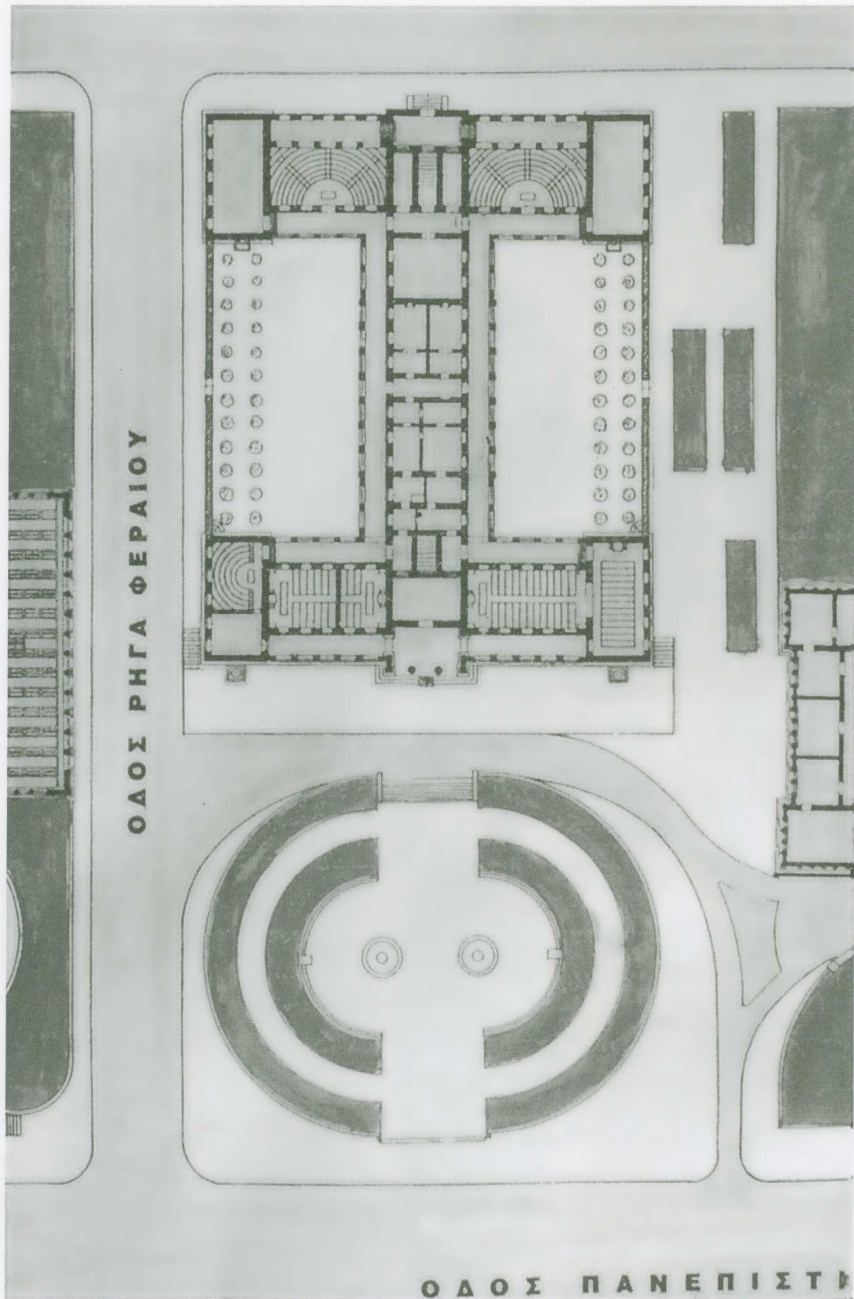
Είχ. 7. Έθνική Βιβλιοθήκη, φανοστάτης και στηθαίο τής εξωτερικής μνημειακής κλίμακας (Φωτ. Π.Μ.Μ. 1998).

Fig. 7. *National Library*, lantern-posts and bannister of the external monumental staircase. (Photograph P.M.M. 1998).

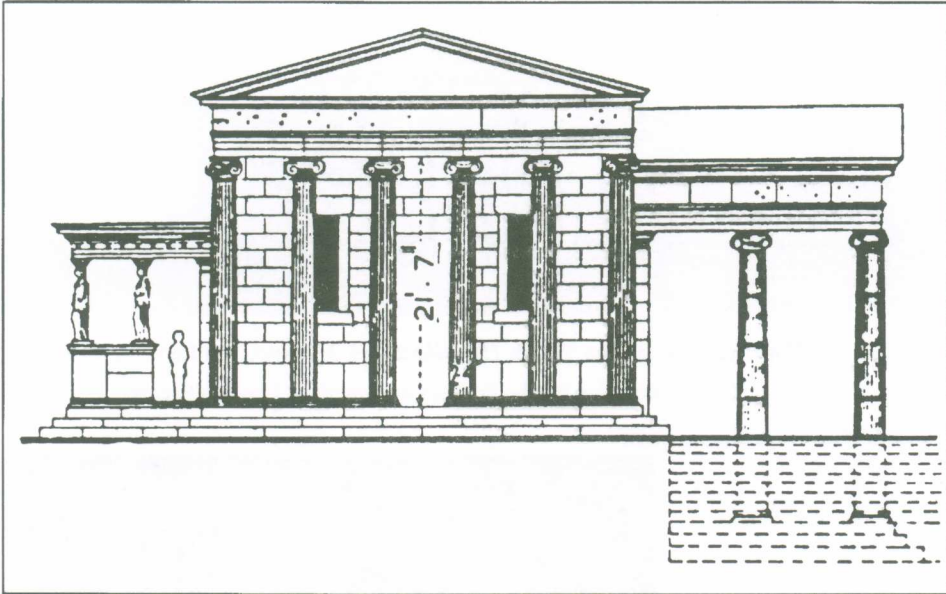
Είχ. 8. Ἡ Σιραιτιά Ἀκαδημία, ἔργο τοῦ Θεόφιλου Χάνσεν, 1859-1887. (Φωτ. Π.Μ.Μ., 1956).

Fig. 8. The *Siraitian Academy*, built by Theophil Hansen, 1859-1887. (Photograph P.M.M. 1956).

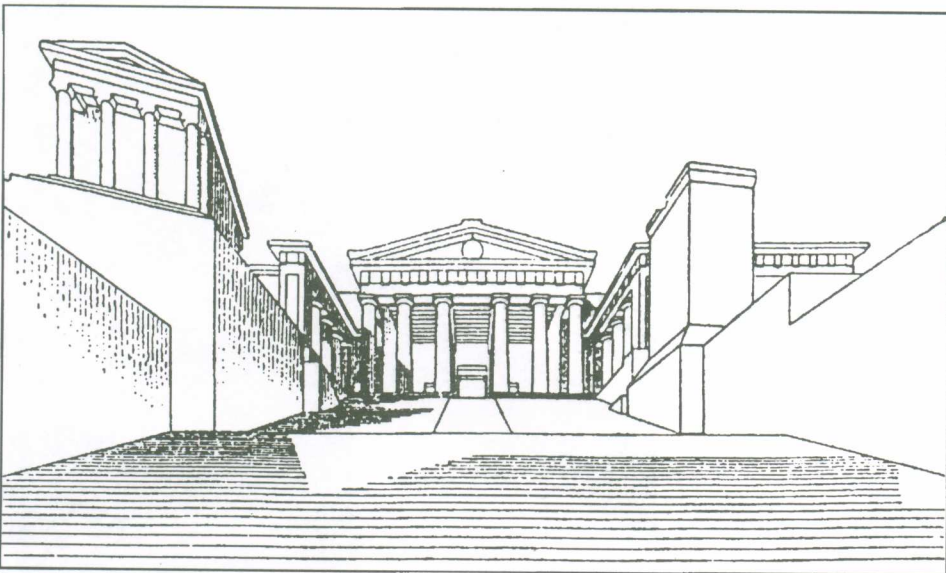

Είκ. 9. Τὸ Ἐθνικὸ καὶ Καποδιστριακὸ Πανεπιστήμιο, κάτοψη καὶ ὠσειδῆς πλατεία, παλαιὰ διάταξη.

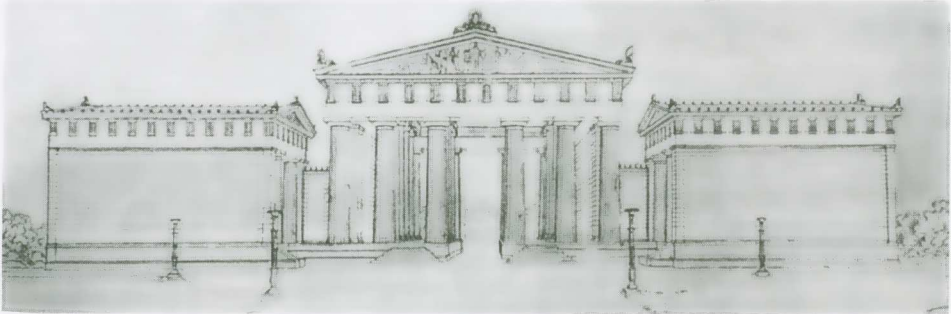
Fig. 9. *University, plan of and oval square, old layout.*

Εικ. 10. Ἀνατολική ὄψη τοῦ Ἐρεχθείου, (Σχ. G. Ph. Stevens).
 Fig. 10. Eastern aspect of the Erechthion, (drawing by G. P. Stevens).

Εικ. 11. Προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, (Σχ. A. Choisy).
 Fig. 11. Propylea of the Athens Acropolis, (drawing by A. Choisy).

Εἰκ. 12. Μὴ ἐκτελεσθὲν σχέδιο γιὰ τὰ Προπύλαια τοῦ Μονάχου τοῦ Leo von Klenze.

Fig. 12. Unexecuted plan for the *Propylea of Munich* by Leo von Klenze.

Εἰκ. 13. Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἓνας ἀπὸ τοὺς Γρύπες, ὡς πλάγιο Ἀκρωτήριο, στὸ κεντρικὸ Ἀέτωμα τῆς Ἀκαδημίας.
(Φωτ. Π.Μ.Μ., 1982).

Fig. 13. Athens Academy, gryphon and lion head on the acroterion of the Academy's main pediment.
(Photograph P.M.M. 1982).

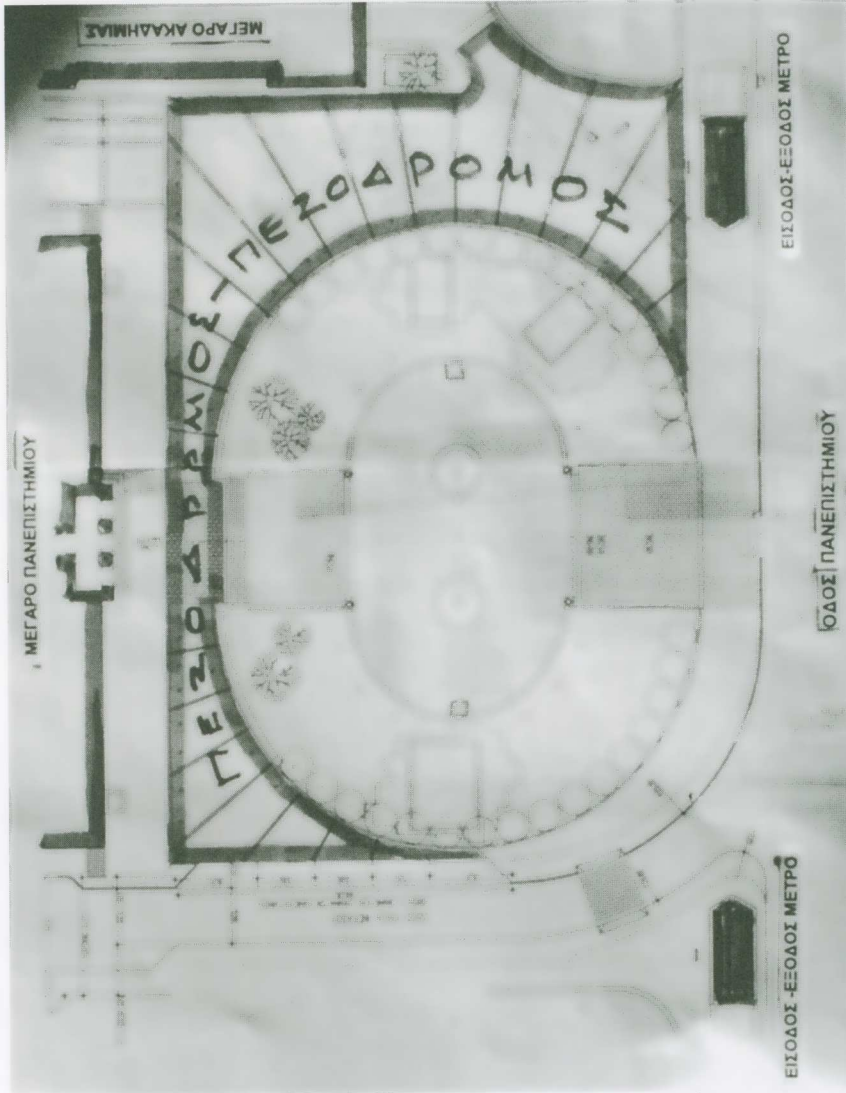
Εἰκ. 14. Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, φανοστάτης, ἔργο τοῦ γλύπτη Λεωνίδα Δρόση.
(Φωτ. Π.Μ.Μ., 1982).

Fig. 14. *Athens Academy*, lantern-post by sculptor Leonidas Drosis.
(Photograph P.M.M. 1982).

Εἰκ. 15. Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Κεντρικὸ κτίριο μὲ ἐξάστυλη πρόστυχη, ἀγάλματα τῆς Ἀθηνᾶς, ἄριστέρα, καὶ τοῦ Ἀπόλλωνα δεξιά, τοῦ Σωκράτη καὶ τοῦ Πλάτωνα, ἔργα τοῦ γλύπτη Λεωνίδα Δρόση. (Φωτ. Π.Μ.Μ. 1956).

Fig. 15. *Athens Academy*, main building with six-columned portico, statues of Athena left, and Apollo right, and Socrates and Plato, sculpted by Leonidas Drosis. (Photograph P.M.M. 1956).

Εικ. 16. Γενικό σχέδιο των επεμβάσεων του ΜΕΤΡΟ, στην Πλατεία του Πανεπιστημίου και την οδό Γρηγορίου Ε΄.

Fig. 16. General plan of the METRO's changes to University Square and to Grigoriou V street.

Είκ. 17. Κουβούκλιο που καλύπτει την προβλεπόμενη είσοδο-έξοδο του ΜΕΤΡΟ, πρὸ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (Φωτ. Π.Μ.Μ. 1998).

Fig. 17. Covered access point, in front of the *National Library*. (Photograph P.M.M. 1998).

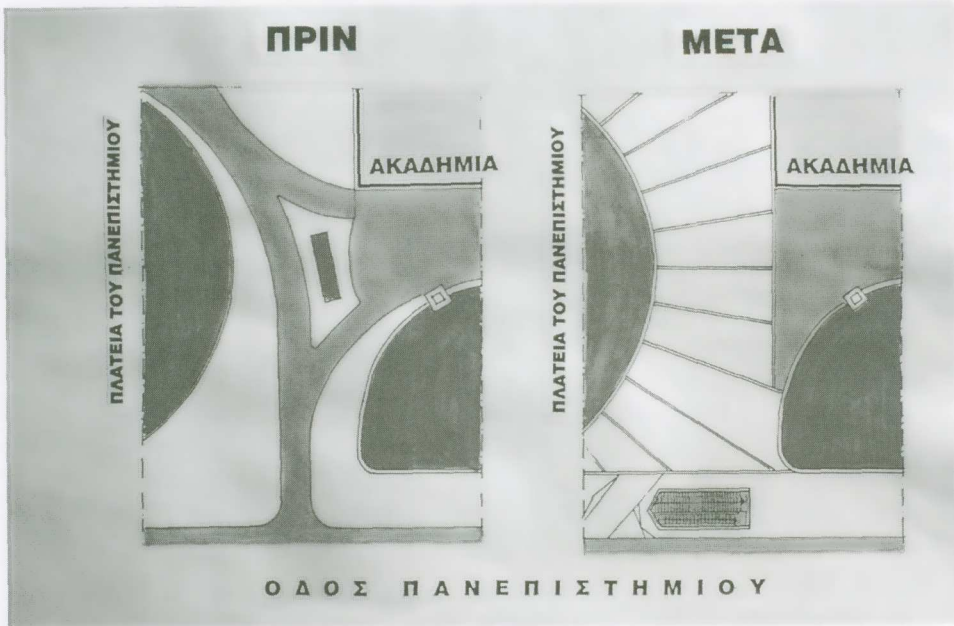
Είκ. 18. Έθνική Βιβλιοθήκη. Νέα ασύμμετρη διάταξη τής πλατείας πρό τής Βιβλιοθήκης, με παραμόρφωση τής όδοϋ Ρήγα Φεραίου, για να δημιουργηθεῖ ὁ κατάλληλος χώρος για τήν εἴσοδο-ἐξοδο τοῦ METPO (Φωτ. Π.Μ.Μ. 1998).

Fig. 18. *National Library*. New unsymmetrical layout of the square in front of the Library. Riga Ferraïou street has been contorted to create space for the access point to the METPO. (Photograph P.M.M. 1998).

Είκ. 19. Έπεμβάσεις στὸν χώρο μεταξύ Πανεπιστημίου καὶ Ἀκαδημίας (Φωτ. Π.Μ.Μ. 1998).

Fig. 19. Changes made to the space between the *Academy* and the *University*. (Photograph P.M.M. 1998).

Εικ. 20. Διαμόρφωση οδοποιίας μεταξύ Πλατείας του Πανεπιστημίου και της αντίστοιχης της Ακαδημίας Αθηνών, πριν και μετά τις επεμβάσεις του ΜΕΤΡΟ.

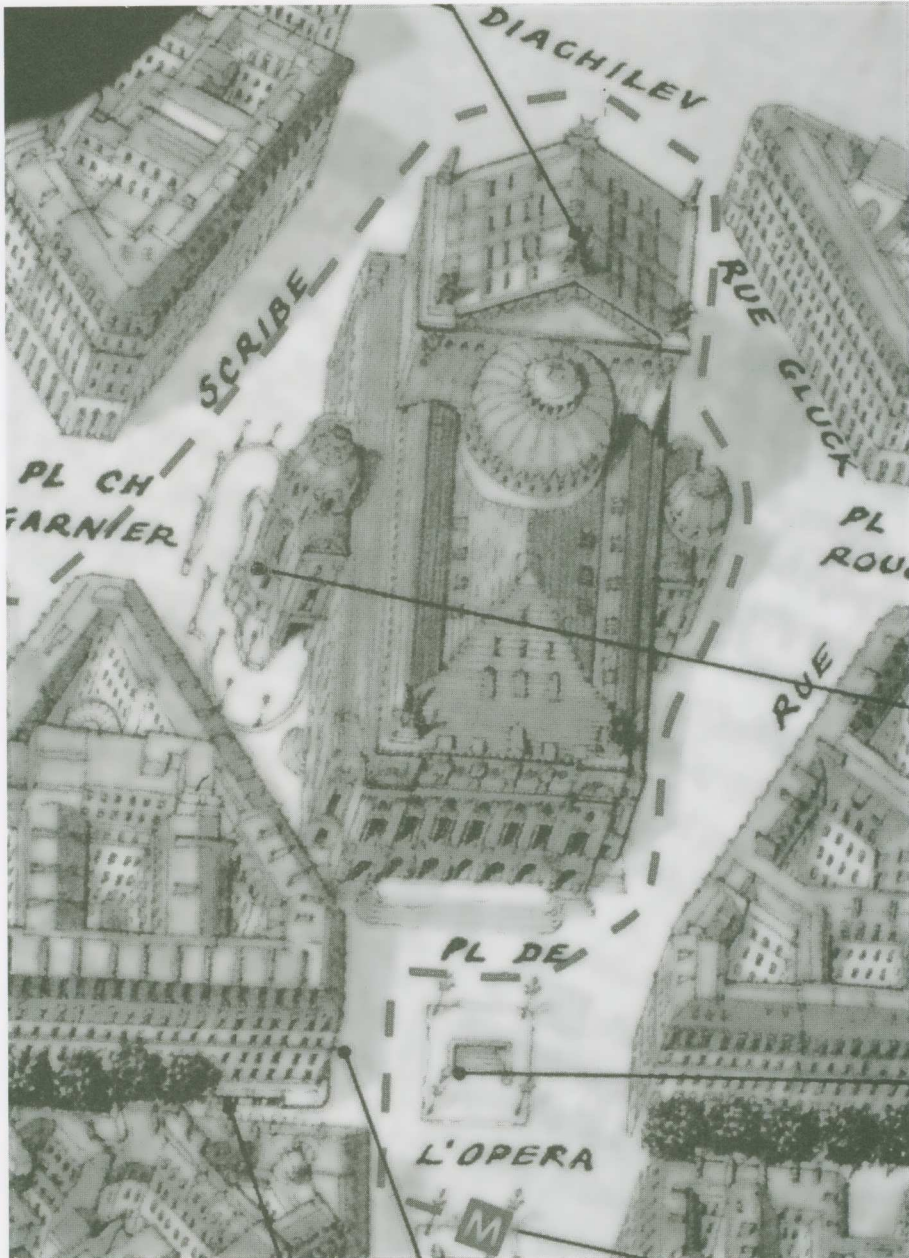
Έτσι εξηγείται πώς καταργήθηκε η οδός Γρηγορίου του Ε΄!

Fig. 20. Road layout between the University's Square and the Academy's, before and after the METRO. This explains how Grigoriou V street was abolished.

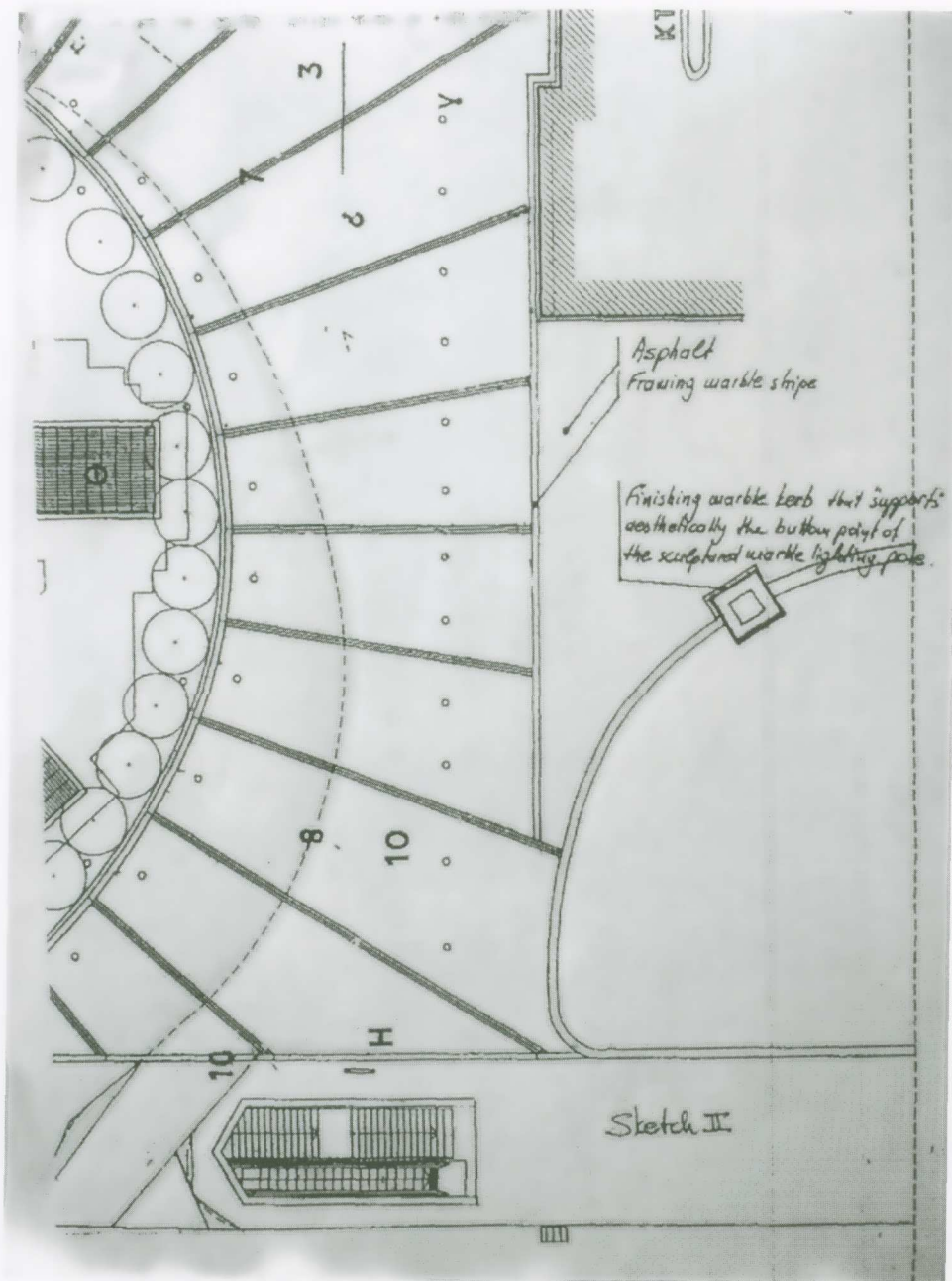
Εικ. 21. Ακαδημία Αθηνών. Κάγκελο που ελέγχει την προσέλευση τροχοφόρων στο Μέγαρο της Ακαδημίας (Φωτ. Π.Μ.Μ. 1998).

Fig. 21. The Academy. Barrier which controls vehicle access to the Academy. (Photograph P.M.M. 1998).

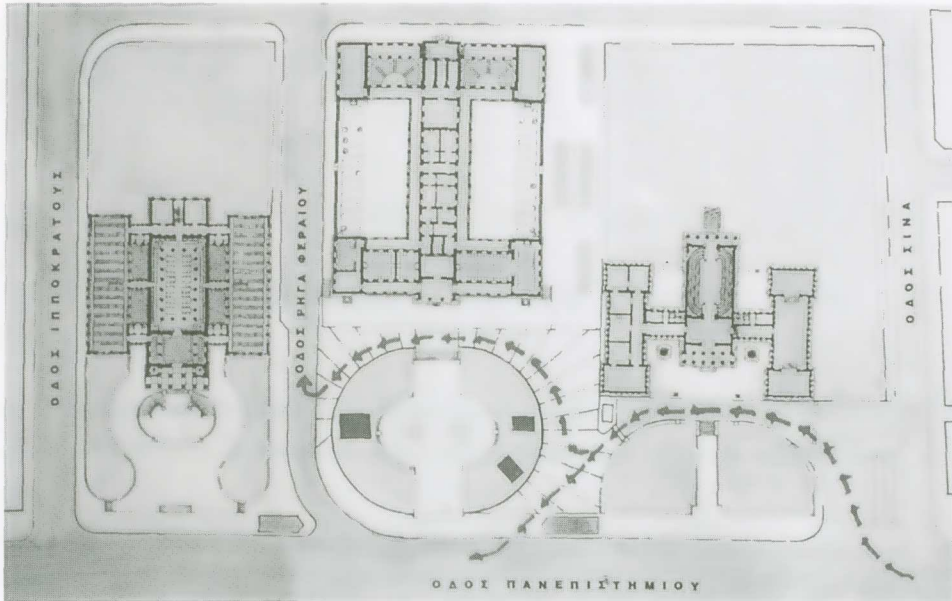
Είχ. 22. Τμήμα χάρτη των Παρισίων. Έμφανίζει την θέση της "Όπερας, της πρό αυτής Πλατείας και, σε ικανή απόσταση, της Έξόδου του Παρισινού μέτρο (ένδειξη Μ, μέσα σε κόκκινο τετράγωνο).

Fig. 22. Section of the map of Paris. The Opera and the Square in front of it are shown, as is the reasonably distant *métro* station, marked with an M in a red box.

Είχ. 23. Άγγλόφωνο σκίτσο τών αρχιτεκτόνων τοῦ METPO γιά τόν τρόπο παρακάμψεως, ἀπό τὰ τροχοφόρα, τῆς Εἰσόδου-Ἐξόδου ἀπό τούς συρμούς.

Fig. 23. English sketch made by METRO architects, showing how vehicles will be diverted around the METRO's access point.

Είκ. 24. Έλιγμὸς τροχοφόρων πρὸ τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Πανεπιστημίου.
 Fig. 24. Manoeuvres vehicles will be subjected to in front of the *Academy* and the *University*.

Είκ. 25. Διαφημιστική Πανακίδα τοῦ ΜΕΤΡΟ γιὰ τὴν νέα διαμόρφωση τῆς Πλατείας τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τὴν πρῶην ὁδὸ Γρηγορίου Ε' (Φωτ. Π.Μ.Μ. 1998).
 Fig. 25. METRO advertising board for the new layout of the *University Square* and the vanished *Grigoriou the Fifth* street (Photograph P.M.M. 1998).